

RAPPORTSERIE OM DÖDLIGHET

Moturval i den allmänna pensionen

Beskrivning av möjligheten till och förekomsten av
moturval inom inkomst- och premiepensionen

Rapport nr 2 i rapportserie om dödlighet

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Innehåll

Förord	i
Sammanfattning	ii
1. Inledning	1
1.1. Data och metod	1
2. Uttagsålder	3
2.1. Effekt för individer	4
2.2. Faktorer som påverkar val av uttagsålder	6
2.3. Dödlighet efter olika uttagsåldrar	8
2.4. Relativ dödlighet över tid	12
2.5. Dödlighet efter olika uttagsåldrar, viktad med premiepensionsbehållning	15
2.6. Ekonomisk effekt av skillnader i dödlighet	16
2.7. Hantering av moturvalet	19
3. Efterlevandeskydd i premiepensionen	20
3.1. Val av efterlevandeskydd	20
3.2. Dödlighet med efterlevandeskydd	21
3.3. Relativ dödlighet över tid	24
3.4. Ekonomisk effekt av urval inom efterlevandeskydd	26
3.5. Teoretisk avgift	27
3.6. Nästa steg	28
4. Överförda premiepensionsrätter	29
4.1. Vem för över premiepensionsrätter?	29
4.2. Dödlighet och överförda pensionsrätter	30
4.3. Relativ dödlighet över tid	33
4.4. Minskingsmedel vid överföring av premiepensionsrätter	35
5. Diskussion och slutsats	38
Referenser	40

Förord

Pensionsmyndighetens uppdrag är att administrera och betala ut den allmänna pensionen. Vi ska ge såväl generell som individuell information om hela pensionen samt informera om vilka faktorer som påverkar pensionens storlek och tydliggöra vilka konsekvenser olika val kan få för pensionen. Vidare ska myndigheten stärka pensionärer och pensionssparare som konsumenter inom pensionsrelaterade områden. Vi ska också följa, analysera och förmedla ålderspensionssystemets utveckling och effekter för enskilda och samhälle.

Denna rapport beskriver möjligheten till och förekomsten av moturval i den allmänna pensionen. Vi analyserar samband mellan dödlighet och val av pensionsålder, efterlevandeskydd och överförda premiepensionsrätter mellan makar och de ekonomiska effekterna av dessa val.

Rapporten har skrivits av Linda Perkiö. Anders Carlsson, Erland Ekheden och Karl Birkholz har bistått i projekt med kvalitetssäkring och synpunkter.

Stockholm, 10 december 2024

Ole Settergren

Analyschef, Pensionsmyndigheten

Sammanfattning

Moturval handlar i denna rapport om individer som förväntar sig att leva längre eller kortare än genomsnittet och om dessa individer gör val för att maximera sin egen eller sin partners pensionsbelopp. Rapporten undersöker samband mellan dödlighet och val av pensionsålder, efterlevandeskydd och överförda premiepensionsrätter mellan makar inom den allmänna pensionen. Dessa moturval kan innebära en ekonomisk vinst för individerna i fråga men en motsvarande förlust för övriga kollektivet i form av lägre arvsvinster.

I den allmänna pensionen kan individer fatta vissa beslut som tillsammans med den egna livslängden kan påverka det totala värdet av deras egna och deras partners pensionsutbetalningar. Moturval i detta sammanhang beskriver individens tendens att fatta beslut som maximerar värdet av pensionsförsäkringen baserat på sin egen förväntade livslängd. Individer som börjar ta ut sin pension efter 66 års ålder lever längre än genomsnittet och tjänar därför extra mycket på att få ett högre månadsbelopp under resten av livet. Samtidigt innebär både valet av efterlevandeskydd och överförda premiepensionsrätter i praktiken en överföring av pensionskapital från män till kvinnor, där kvinnor lever längre i genomsnitt.

De delningstal som används i den allmänna pensionen är baserade på genomsnittlig livslängd. Det betyder att för en individ som lever lika länge som genomsnittet blir det totala värdet av pensionsutbetalningarna under hela pensionstiden lika stora oavsett när denne börjar ta ut sin pension. Denna rapport visar att det finns ett visst samband mellan när man väljer att ta ut sin allmänna pension och livslängd, framförallt bland individer som börjar ta ut sin pension sent. Livslängden för pensionärer som börjar ta ut sin pension efter 66 års ålder är betydligt längre än genomsnittet. Den ekonomiska effekten är däremot blygsam och det totala värdet av utbetalningarna under hela pensionstiden ökar med 1,8 procent i genomsnitt jämfört med om samma individer hade börjat ta ut sin pension tidigare. När det kommer till tidigt uttag av pension innebär moturval att de som lever kortare än genomsnittet tar ut sin pension tidigt. Analysen visar att något sådant samband inte förekommer och att dödligheten, det vill säga sannolikheten att avlida vid en given ålder, för pensionärer med tidigt uttag i stället är något lägre än genomsnittet. Den grupp som har högst dödlighet, det vill säga kortast livslängd, är istället de som började ta ut sin allmänna pension mellan 64 och 66 års ålder.

Det finns även en möjlighet till moturval när det kommer till efterlevandeskydd inom premiepensionen. Inom par där den ena partnern förväntas leva längre än den andra kan efterlevandeskydd innebära att det totala värdet på utbetalningarna ökar. Vi har studerat dödlighet för förstförsäkrade, det vill säga de pensionärer som tecknat efterlevandeskydd, och deras medförsäkrade, det vill säga de makar eller sammanboende som får överta pensionsutbetalningarna efter att pensionären själv avlider. Vår

analys visar att medförsäkrade har en lägre dödlighet än genomsnittet. Däremot lever även den som väljer efterlevandeskydd längre än genomsnittet för hela befolkningen och därför är skillnaden i värde mellan utbetalning med och utan efterlevandeskydd inte lika stor som den skulle ha varit om den som väljer efterlevandeskydd levde en kort tid medan den medförsäkrade levde länge. Totalt innebär detta en genomsnittlig ökning av deras pensionsutbetalningar under hela den gemensamma livstiden på 3,3 procent.

Slutligen visar vår analys att dödligheten är låg både för de som för över premiepensionsrätter och för de som tar emot dem. Även här förekommer moturval eftersom det i störst utsträckning är män som för över pensionsrätter till kvinnor och därför förväntas mottagare leva längre än givare i genomsnitt. Effekten per överförd krona, före avdrag för överföringsavgift, uppskattas till omkring 11 procent. Eftersom få individer för över premiepensionsrätter blir den totala effekten för systemet betydligt mindre än för de andra typerna av moturval.

Tabellen nedan visar en sammanfattning av utsträckningen och effekten av de moturval som studeras i denna rapport för år 2022. Effekten är det ökade värdet av pensionen över hela utbetalningstiden för de individer som gjort ett moturval under 2022. Detta leder till en motsvarande förlust för övriga kollektivet i form av lägre arvsvinster.

Tabell 1. Omfattning och effekt av moturval under 2022

Typ av moturval	Effekt per krona	Antal beslut 2022	Omfattning 2022 (miljoner kronor)	Effekt 2022 (miljoner kronor)
Sent uttag	1,8 %	18 980	7 932	143
Efterlevandeskydd	3,3 %	24 442	11 418	377
Överförda pensionsrätter	10,9 %	17 373	199	22

1. Inledning

Vid uttag av allmän inkomstbaserad pension beräknas årsbeloppet genom att pensionärens totala behållning fördelas över den förväntade livslängden. Denna förväntade livslängd baseras på statistik och prognoser för en genomsnittlig individ. För individer som förväntar sig att leva längre eller kortare än genomsnittet finns vissa möjligheter att ta hänsyn till detta när denne fattar beslut gällande tidpunkt och format av sitt eget pensionsuttag för att maximera sitt eget värde. Till exempel kan en individ som förväntas leva kortare än genomsnittet välja att påbörja sitt uttag så tidigt som möjligt för att hinna få så stor del av sin pensionsbehållning som möjligt utbetalt. Inom par där den ena partnern förväntas leva längre än den andra kan det löna sig att föra över premiepensionsrätter eller välja att ta ut premiepensionen med efterlevandeskydd. Detta innebär en risk för det som inom bland annat försäkring kallas för *moturval*. Moturval inom försäkring beskriver tendensen för individer att välja de försäkringar som ger högst förväntad värde baserat på sina personliga omständigheter som försäkringsgivaren inte känner till eller inte har tillåtelse att ta hänsyn till i sina villkor, vilket i sin tur leder till att den genomsnittliga kostnaden för försäkringsgivaren blir högre än om moturval inte förekom.

Inom det allmänna pensionssystemet innebär moturval att individer fattar beslut baserat på information om sin egen förväntade livslängd. Beslut som maximerar individens (och eventuella efterlevande) pensionsutbetalningar över livet. Detta leder till en vinst för individer som gör ett moturval och en motsvarande förlust för övriga kollektivet i form av uteblivna arvsvinster.

Syftet med den här rapporten är att beskriva de möjligheter till moturval som finns inom det allmänna pensionssystemet och att med hjälp av dödlighetsstatistik analysera i vilken utsträckning moturval förekommer och att skatta den ekonomiska omfattningen av eventuellt förekommande moturval. I rapporten diskuteras vissa faktorer där det finns samband mellan pensionsbeslut och dödlighet men vi drar inga slutsatser om anledningar till de beslut individer fattar eller varför eventuellt moturval uppstår. Moturval kan vara ett medvetet beslut där individer tar hänsyn till sin egen förväntade livslängd eller ett omedvetet beslut där individens beslut beror på andra faktorer men där det ändå finns ett direkt eller indirekt samband med livslängd.

Rapporten är indelad i avsnitt baserat på de olika möjligheter till moturval som har identifierats, det vill säga uttagsålder, efterlevandeskydd och överföring av pensionsrätter.

1.1. Data och metod

All data som används i denna rapport kommer från Pensionsmyndighetens datalager Pedal om inte annat anges. Vi har analyserat dödlighet, det vill säga sannolikheten att avlida vid en given ålder, under perioden från 1 januari 2018 till 31 december 2022 baserat på individer som var folkbokförda i Sverige.

Vi mäter dödlighet med hjälp av dödstal i procent. Dödstalet q vid åldern x beräknas baserat på antalet avlidna D och antalet levnadsår N under perioden med hjälp av formeln nedan. Här representerar q_x sannolikheten att en individ som är ålder x vid början av ett år avlider innan slutet av året.

$$q_x = \frac{D_x}{N_x + \frac{1}{2}D_x}$$

2. Uttagsålder

I såväl inkomst- som premiepensionssystemet har individen en pensionsbehållning. När en individ börjar ta ut allmän pension beräknas månadsbeloppet genom att behållningen divideras med ett så kallat delningstal. Delningstalet är olika för inkomst- och premiepensionen men motsvarar i princip återstående livslängd med tillägg av en förskottsränta. Förskottsräntan styr fördelningsprofilen på pensionsutbetalningarna. För varje år som en individ skjuter upp uttag av pension ökar behållningen med indexering inom inkomstpensionen eller avkastning i premiepensionen samt tilldelade arvsvinster. Samtidigt blir delningstalet lägre vilket resulterar i ett högre månadsbelopp vid senare uttag.

Den återstående livslängden som används i delningstalet är baserad på ett genomsnitt för befolkningen och tar hänsyn till individens ålder och årskull men inga andra faktorer. Även arvsvinster är baserade på en genomsnittlig dödsrisk vid varje ålder. För en individ som överlever i linje med genomsnittet innebär kombinationen av delningstal och arvsvinster att nuvärdet på individens totala utbetalningar under hela pensionstiden blir detsamma oavsett i vilken ålder individen börjar ta ut sin pension. Om individen går i pension tidigt får denne ett lägre belopp utbetalt under en längre tid medan senare uttag innebär ett högre belopp utbetalt under en kortare tid.

Däremot blir det totala värdet på utbetalningarna olika beroende på vid vilken ålder uttaget påbörjas för en individ som lever längre eller kortare än genomsnittet. Till exempel, en individ som får 20 000 kronor i månaden från 63 års ålder kan få 24 000 kronor i månaden om denne istället tar ut pension från 66 års ålder. Om individen dör tidigt skulle utbetalningarna av 20 000 kronor per månad mellan 63 och 66 års ålder vara värda mer än de extra 4 000 kronor per månad för resten av livet som personen istället skulle få om denne väntar till 66 års ålder. Om individen istället lever längre än genomsnittet skulle det högre livslånga månadsbeloppet vara mer värdefullt. I det här exemplet skulle individer behöva överleva i minst 15 år efter 66 års ålder för att 24 000 kronor per månad från 66 års ålder skulle resultera i högre totala utbetalningar än 20 000 kronor per månad från 63 års ålder. Ett annat sätt att mäta utbetalningarnas värde är ett så kallat nuvärde, där vi även tar hänsyn till en diskonteringsränta och sannolikheten att avlida.

Hur mycket pensionsbeloppet ökar vid uppskjutet uttag och därmed hur länge en individ behöver överleva för att det högre beloppet ska bli mer värdefullt totalt beror på de delningstal och arvsvinster som gäller för varje ålder och årskull. Dessa delningstal och arvsvinster tar inte hänsyn till individens hälsa eller andra individuella faktorer. Därför kan individer, baserat på kunskap om sin egen hälsa eller förväntad livslängd, fatta beslut som innebär att värdet på deras pension ökar eller minskar. För en individ som lever kortare än genomsnittet skulle tidigt uttag av pension innebära ett moturval medan sent uttag innebär ett medurval. För en individ som förväntas leva längre än genomsnittet är det tvärt om, det vill säga tidigt uttag innebär ett medurval medan sent uttag innebär moturval.

Det finns naturligtvis flera faktorer som påverkar individers beslut om pensionering men det är alltså möjligt att påverka det totala värdet av utbetalningarna genom valet av uttagsålder. Detta kan vara ett medvetet beslut där en individ förväntar sig att leva längre eller kortare än genomsnittet och fattar beslut därefter men det kan också vara mer indirekt, till exempel att en individ vid god hälsa har större möjlighet att välja att fortsätta arbeta och därmed skjuta upp uttag av pension. Individers hälsa kan också tänkas påverka hur mycket de värderar att ha pengar nu jämfört med pengar i framtiden. Om många individer gör medvetna eller omedvetna moturval kommer det leda till att den genomsnittliga utbetalningsiden skiljer sig från det som antas i delningstalen. Det kan i sin tur leda till lägre balanstal inom inkomstpensionen eller lägre arvsvinster än förväntat inom premiepensionen.

2.1. Effekt för individer

De totala utbetalningarna från en individs pensionskonto beror på hur länge individen överlever men också vid vilken ålder individen påbörjar sitt uttag. För att illustrera effekten har vi gjort beräkningar för ett typfall född 1959 med en premiepensionsbehållning på 500 000 kronor vid 63 års ålder (detta är ungefär i linje med medianbehållningen för individer födda 1959). I beräkningarna antar vi att arvsvinster tilldelas enligt dödlighetsantagandet för premiepensionens delningstal och att real avkastning motsvarar den förskottsränta som används för delningstalet. Detta innebär att de reala utbetalningarna, det vill säga utbetalningarna i fasta priser, blir konstanta efter påbörjat uttag.

Om denna individ påbörjar sitt uttag vid 63 års ålder får denne en månadsutbetalning från premiepensionen av 2 108 kronor per månad. Om individen istället väntar till 66 års ålder får denne 2 470 kronor per månad och vid uttag från 69 års ålder får individen 2 941 kronor per månad. Tabellen nedan visar det totala belopp individen får utbetalt beroende på hur länge denne överlever.

Tabell 2. Total pensionsutbetalning baserad på livslängd och uttagsålder

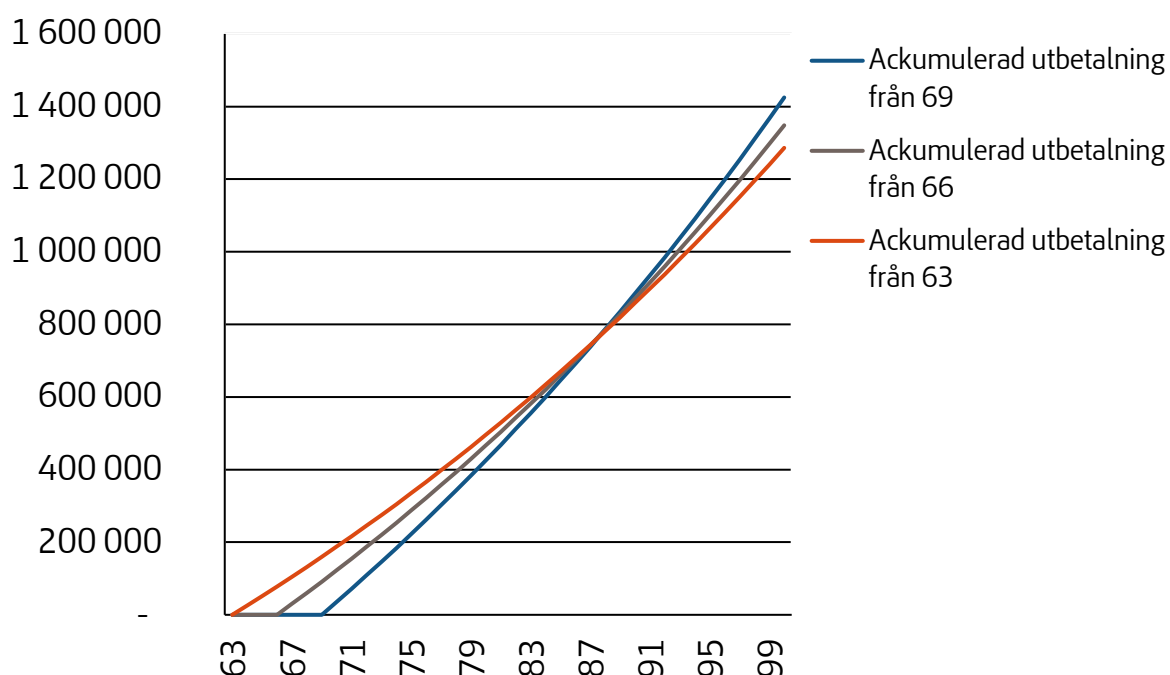
Överlever till ålder	Total utbetalning från 63 års ålder	Total utbetalning från 66 års ålder	Total utbetalning från 69 års ålder
65	51 000	0	0
70	177 000	119 000	35 000
75	304 000	267 000	212 000
80	430 000	415 000	388 000
85	556 000	563 000	565 000
90	683 000	711 000	741 000
95	809 000	860 000	918 000
100	936 000	1 008 000	1 094 000

Tabellen ovan visar att både uttagsålder och livslängd påverkar de totala utbetalningarna och att om individen avlider tidigt lönar det sig att påbörja uttag tidigt medan om individen överlever länge blir de totala utbetalningarna större från en senare uttagsålder. Till exempel, om individen avlider vid 65 års ålder hinner denne få två års utbetalningar från 63 års ålder men förlorar hela sin behållning vid uppskjutet uttag. Om individen istället överlever till 100 blir det högre månadsbeloppet från 69 års ålder mer värdefullt. Vid livslängder närmare genomsnittet blir skillnaderna mellan de olika uttagsåldrarna betydligt mindre.

De totala utbetalningarna ovan tar ingen hänsyn till ränta eller avkastning efter uttag utan är endast summan av de utbetalda beloppen. Om vi istället antog att de utbetalda beloppen investerades utanför premiepensionen och tilldelades ränta skulle brytpunktsåldern då sent uttag blir mer värdefullt infalla senare. Samtidigt skulle en högre avkastning inom premiepensionen innebära att brytpunkten infaller tidigare.

Figur 1 nedan illustrerar det ackumulerade beloppet vid olika dödsåldrar om vi antar att de utbetalda beloppen investeras och att räntan på dessa utbetalade medel är samma som avkastningen inom premiepensionen.

Figur 1. Ackumulerad utbetalning från olika uttagsåldrar

Figuren visar att för en individ som överlever till omkring 87,5 års ålder är de ackumulerade utbetalningarna ungefär lika stora oavsett vid vilken ålder uttag påbörjas. Detta motsvarar den förväntade återstående livslängden för en individ född 1959 som överlevt till 63 års ålder.

Detta exempel illustrerar att på individuell nivå kan valet av uttagsålder påverka värdet av de totala utbetalningarna. För systemet kan detta få effekter om individer i stor utsträckning väljer en uttagsålder som maximerar värdet på de egna utbetalningarna vilket leder till en längre genomsnittlig utbetalningstid än förväntat.

Siffrorna i detta exempel är baserade på premiepensionen men en liknande effekt finns inom inkomstpensionssystemet. Även om de exakta beloppen kan skilja sig mellan inkomst- och premiepensionen är principerna desamma. En individ får en högre utbetalning från inkomstpensionen om uttag skjuts upp och därför kan det totala värdet av utbetalningarna variera inte bara med livslängd utan även uttagsålder.

2.2. Faktorer som påverkar val av uttagsålder

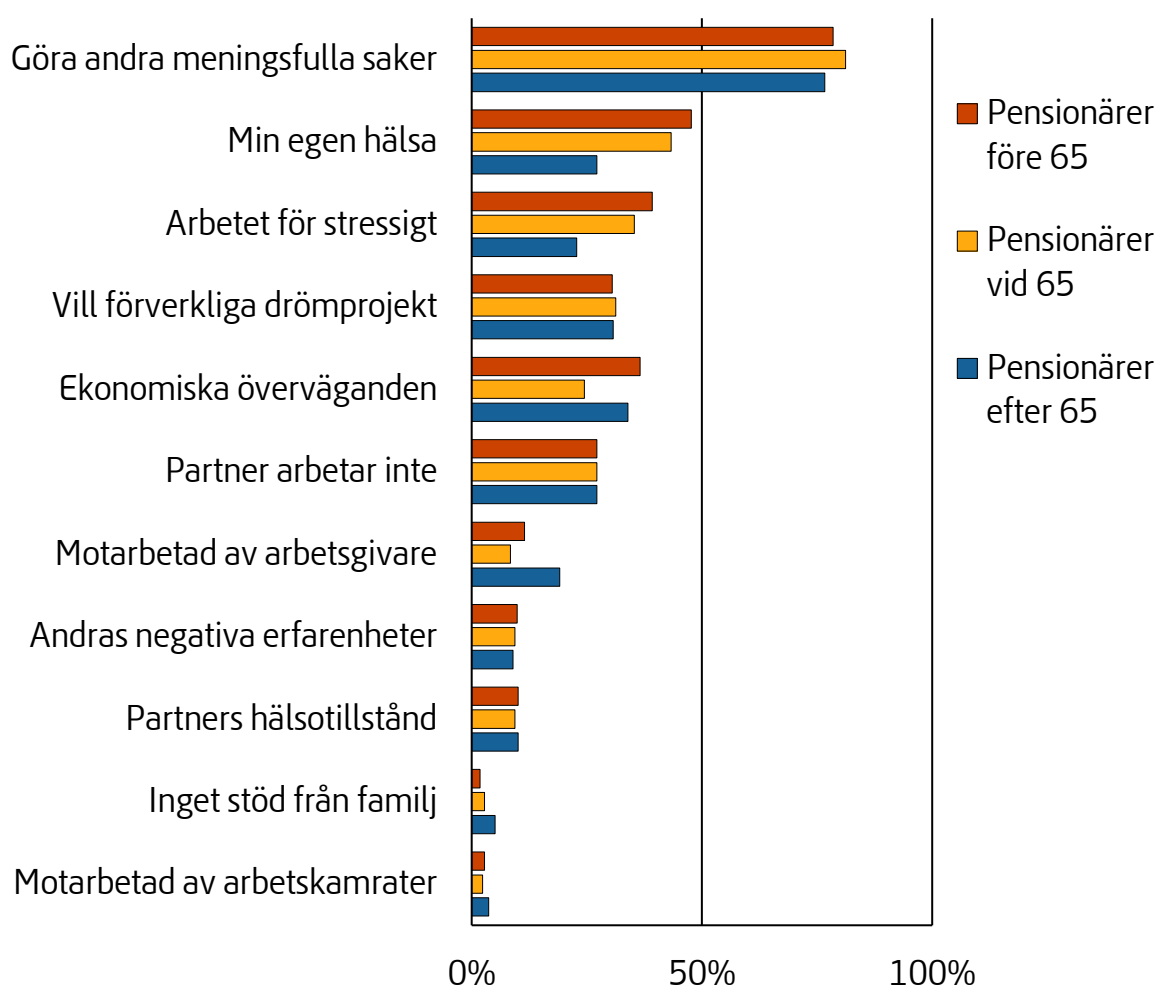
Det finns många faktorer som kan påverka individers val av uttagsålder och den egna hälsan och förväntad livslängd är därför bara några av dessa. Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) publicerade 2020 en rapport där de analyserade pensionsmotiv och val av pensionsålder. Rapporten baserades på en enkätundersökning och visade bland annat att det finns samband mellan hälsa och val av uttagsålder och att individer vid god hälsa oftare skjuter upp sitt uttag medan individer med sämre hälsa oftare går i pension tidigt eller vid 65 års ålder.

”Särskilt stor betydelse hade hälsan för pensionärer före 65, där 48 procent instämde helt eller delvis med påståendet ”Mitt beslut att gå i pension avgjordes till största delen av min egen hälsa”. Endast 27 procent av pensionärer efter 65 instämde helt eller delvis med detta påstående. Detta avspeglar att de som fortsätter arbeta efter 65 har allmänt bättre hälsa”¹.

Även om hälsa har stor betydelse antyder enkätundersökningen att det också finns andra motiv som har stor betydelse. ”Det vanligaste motivet är att människor har många andra meningsfulla och intressanta saker att göra i stället för att arbeta”².

Figur 2 nedan visar en sammanfattning av de motiv för att gå i pension som angavs i ISF:s enkätundersökning.

Figur 2. Motiv för valet att gå i pension enligt enkätundersökning av ISF³

¹ ISF rapport 2020:7 Tidig och sen pensionering – En analys av pensionsålder, pensionsmotiv och förutsättningar för ett förlängt arbetsliv s. 48

² ISF 2020:7 s. 48

³ ISF 2020:7 Tabell 38 s. 122

Rapporten visar även ett samband mellan ekonomi och val av pensionsålder där individer som går i pension vid 65 års ålder har lägst inkomster.

”En anledning till sambandet mellan svag ekonomi och pensionering vid 65 års ålder kan vara att låginkomsttagare väntar till dess med att gå i pension, eftersom de inte har rätt till garantipension förrän vid 65 års ålder. Rätten till arbetslöshetsersättning och sjukersättning upphör också vid 65 års ålder, och personer som får sådana ersättningar har i många fall svag ekonomi. Personer med stark ekonomi har däremot större möjligheter att själva välja när de går i pension. Det betyder också att vissa personer med höga inkomster väljer att gå i pension tidig och har den finansiella möjligheten att göra det”⁴. Detta är relevant eftersom tidigare studier, bland annat från SCB, visat att det finns en koppling mellan hög inkomst och låg dödlighet⁵.

2.3. Dödlighet efter olika uttagsåldrar

Vi har studerat dödlighet under femårsperioden från 1 januari 2018 till 31 december 2022. Tabellen nedan visar en sammanfattning av antalet individer i den studerade befolkningen. Uttagsåldern avser den första regelbundna utbetalningen av allmän pension (det vill säga inkomstpension, premiepension eller garantipension). Vi har inte kunnat fastställa tidpunkten för första uttag för alla individer som har pension under utbetalning. Det beror på att vårt register över utbetalningar endast sträcker sig till 2003, vilket innebär att för personer som påbörjade sitt uttag före 2003 kan vi inte säga med säkerhet exakt när den första utbetalningen gjordes.

⁴ ISF 2020:7 s. 36-37

⁵ SCB demografisk rapport 2016:2 – Livslängd och dödlighet i olika sociala grupper s.53–59

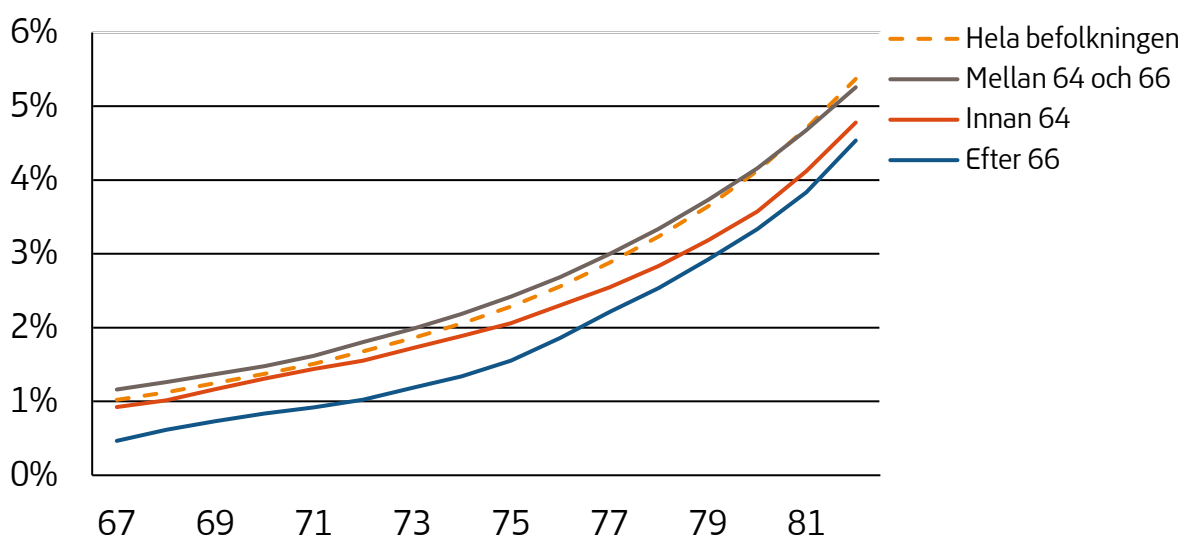
Tabell 3. Antal studerade individer

Beskrivning	Antal
Totalt antal individer i den studerade befolkningen	10 994 000
Antal som uppnått tidigaste uttagsålder	2 919 000
Antal som börjat ta ut allmän pension	2 554 000
Antal där vi kan fastställa uttagsålder ⁶	2 023 000
• Varav innan 64	542 000
• Varav mellan 64 och 66	1 336 000
• Varav efter 66	145 000

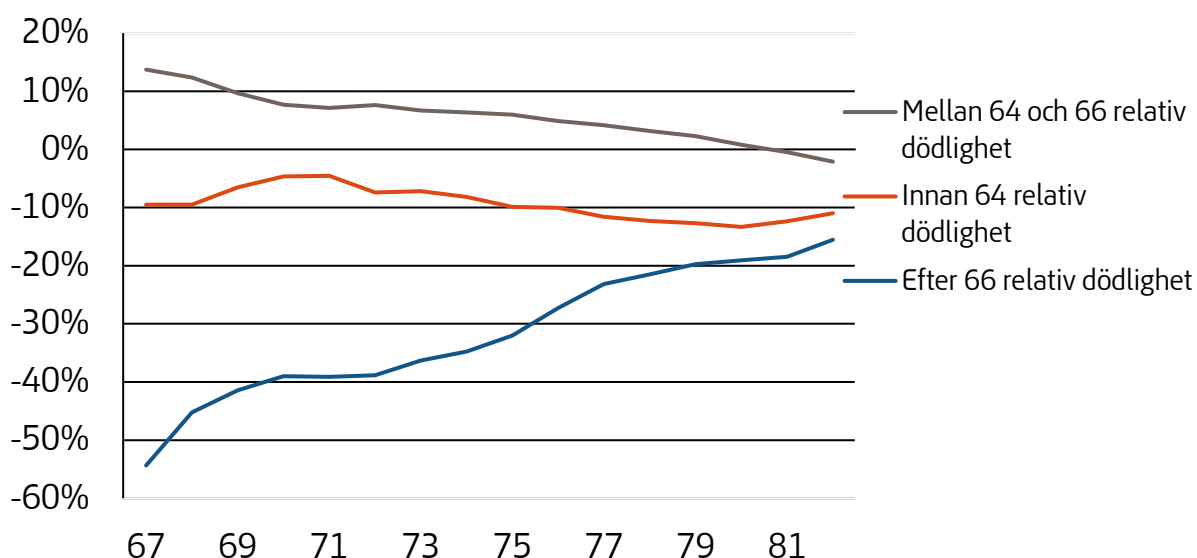
Figur 3 nedan visar den observerade dödligheten viktad per liv vid olika åldrar under femårsperioden från 1 januari 2018 till 31 december 2022. Figur 4 visar den relativa dödligheten jämfört med hela befolkningen. Om den relativa dödligheten är positiv betyder det att dödligheten för den gruppen är högre än dödligheten för befolkningen (det vill säga genomsnittlig livslängd är kortare) som helhet medan en negativ relativ dödlighet betyder det att dödligheten för gruppen är lägre än för befolkningen som helhet (det vill säga genomsnittlig livslängd är längre).

⁶ Antal där vi kan fastställa uttagsålder exkluderar individer som påbörjade uttag före 2003 eftersom vi inte kan fastställa med säkerhet när den första utbetalningen gjordes till dessa individer.

Figur 3. Observerad dödsrisk för individer med olika uttagåldrar

Figur 4. Relativ dödlighet för individer med olika uttagsåldrar jämfört med hela befolkningen

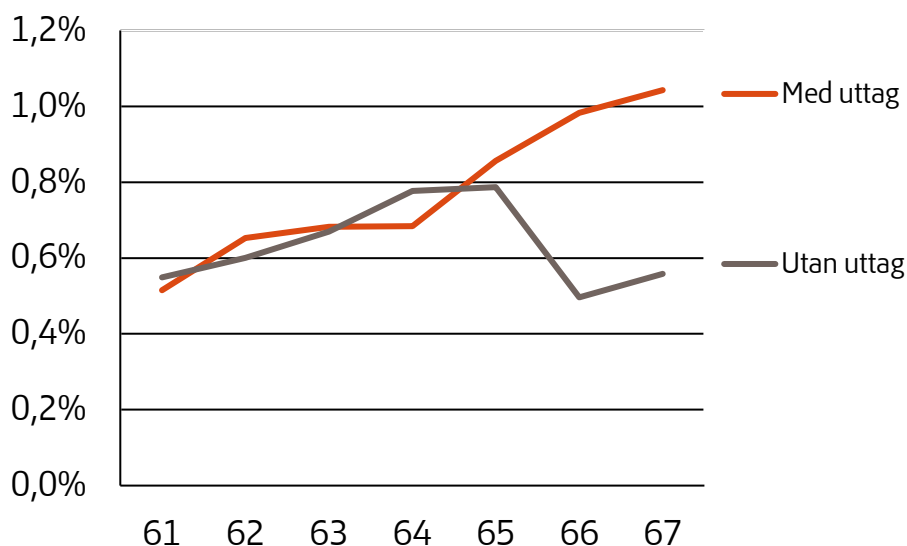
Figurerna ovan visar att dödligheten är högst för individer som påbörjade uttag mellan 64 och 66 års ålder, medan individer som påbörjade uttag efter 66 års ålder har lägst observerad dödlighet. Även individer som påbörjade uttag tidigt, det vill säga före 64 års ålder, visar lägre dödlighet än genomsnittet. Det är rimligt att individer som påbörjar sitt uttag sent är vid god hälsa och därför lever längre än genomsnittet, vilket innebär ett moturval. Det är också värt att notera att under den observerade perioden var den normala pensionsåldern 65, vilket innebär att detta är den tidigaste åldern för garantipension och andra grundskyddsförmåner. Det är även åldern då vissa ersättningar från socialförsäkringen såsom sjukersättning upphör. Detta innebär att de individer som på grund av hälsoskäl inte kan

arbeta fram till pensionsåldern och istället lever på socialförsäkring fram till övergången till pension ofta påbörjar sitt uttag vid den normala pensionsåldern. Därför är det rimligt att de individer som ingår i gruppen som påbörjat uttag mellan 64 och 66 års ålder har en sämre hälsa och kortare livslängd än genomsnittet i befolkningen.

Dödligheten bland de som påbörjat sitt uttag tidigt är generellt lägre än den genomsnittliga dödligheten bland befolkningen. Vid lägre åldrar är dödligheten i linje med befolkningen eller något lägre medan vid högre åldrar är skillnaden större. En anledning till detta skulle kunna vara att gruppen som påbörjat sitt uttag tidigt i sin tur skulle kunna delas in i grupper där vissa individer påbörjat sitt uttag tidigt för att de inte längre kan eller orkar arbeta vidare medan andra går i pension tidigt för att de har det gott ställt ekonomiskt och därför inte har behov av att jobba längre. Det vore därför rimligt att förvänta sig att dödligheten bland de som tar ut pension tidigt för att de inte kan eller orkar arbeta vidare är relativt hög medan de individer som väljer att ta ut pension tidigt för att de har råd har en relativt låg dödlighet.

Utöver de åldrar som visas i figuren ovan har vi även undersökt om de individer som påbörjar uttag tidigt dör i större utsträckning inom de första åren efter uttag av pension. Detta skulle kunna förekomma om individer förväntar sig att dö inom en snar framtid och därför väljer att påbörja uttag av pension. Figur 5 nedan visar observerad dödlighet mellan 61 och 67 års ålder för individer med eller utan påbörjat uttag vid varje ålder.

Figur 5. Observerad dödlighet mellan 61 och 67 års ålder för individer som har eller inte har påbörjat sitt uttag av allmän pension

Figuren visar att dödligheten före 65 års ålder i princip inte skiljer sig mellan individer som påbörjat sitt uttag av pension tidigt jämfört med individer i samma ålder som inte påbörjat sitt uttag ännu. Detta visar att moturval inte förekommer i någon meningsfull grad genom att individer som förväntas avlida inom kort påbörjar sitt uttag tidigt. Det kan förekomma

individer som fattar denna typ av beslut men inte i tillräckligt stor omfattning för att få systematiska effekter.

Från figuren ovan är det intressant att notera att den observerade dödligheten bland individer som skjuter upp uttag minskar efter 65 års ålder medan dödligheten bland pensionärer ökar. Detta beror på att många individer påbörjar sitt uttag vid 65 års ålder och lämnar därför gruppen utan uttag och endast de som påbörjar sitt uttag sent blir kvar i gruppen utan uttag.

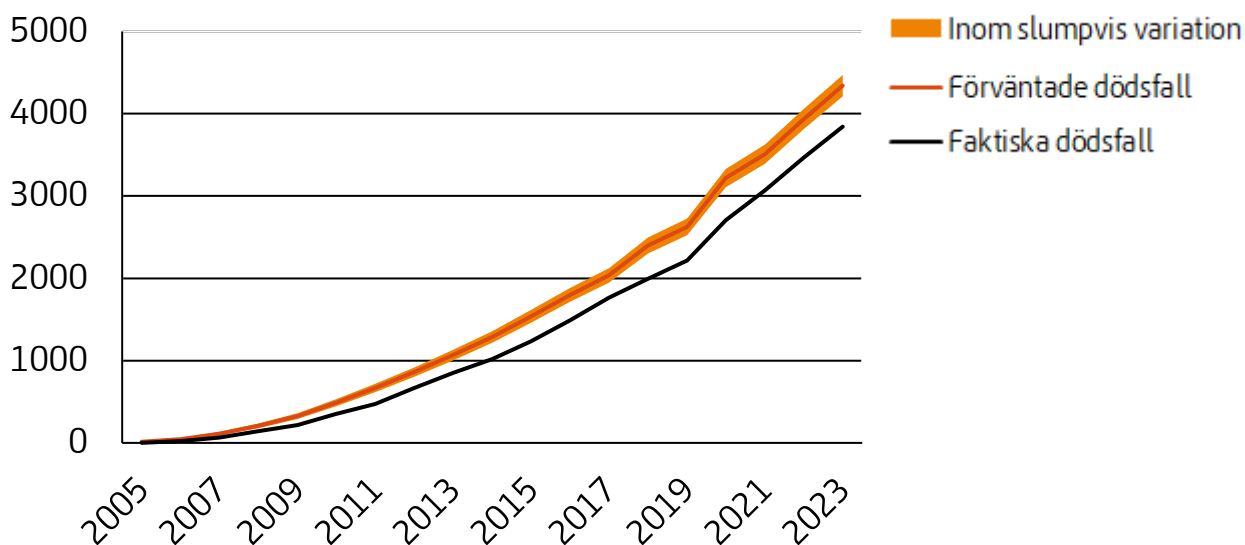
Om individer valde sin uttagsålder baserat på sin förväntade livslängd skulle man kunna förvänta sig att individer med tidigt uttag skulle ha högre dödlighet än genomsnittet. Vår data visar tvärtom att denna grupp har en något lägre observerad dödlighet än genomsnittet. Det beror i varje fall delvis på det redan nämnda faktumet att andelen personer som haft sjukersättning är överrepresenterad bland dem som tar ut pension vid 65 och de har en högre dödlighet än genomsnittligt. Vidare skulle det kunna bero på att andra faktorer i större utsträckning påverkar individers beslut att gå i pension tidigt.

2.4. Relativ dödlighet över tid

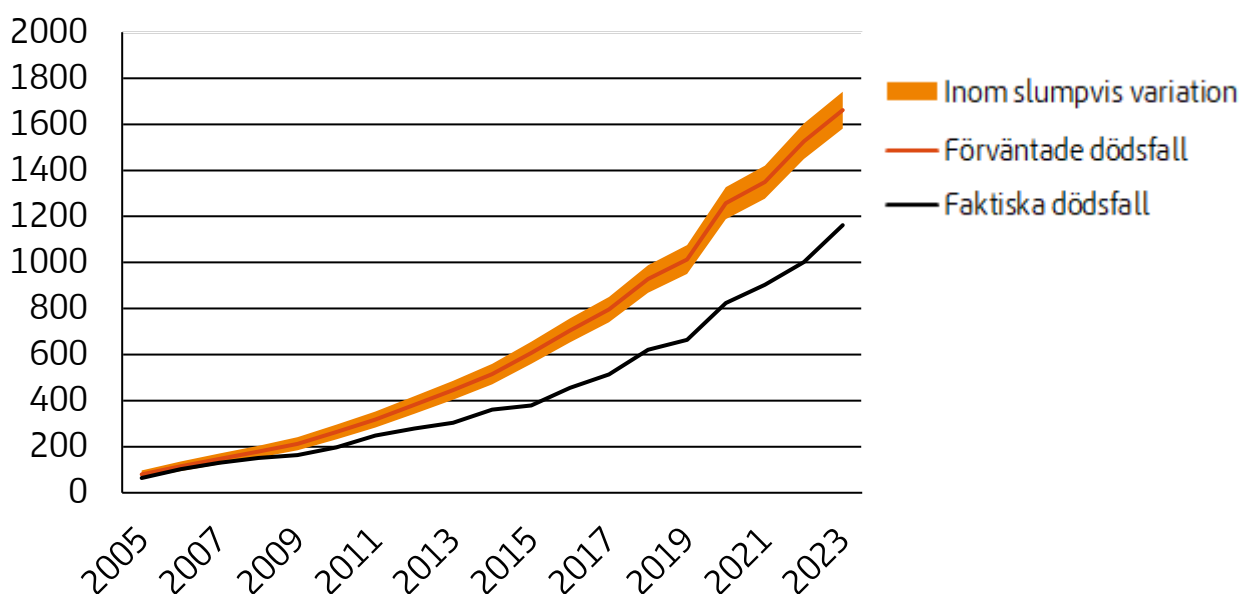
Figurerna 6 och 7 nedan visar det förväntade och faktiska antalet dödsfall under varje år mellan 2005 och 2023 för grupperna som påbörjat uttag av pension tidigt eller sent. Det förväntade antalet dödsfall är baserat på dödligheten för hela befolkningen och gruppens fördelning av ålder och kön under samma år. Vi jämför alltså dödligheten för respektive grupp med dödligheten för befolkningen under samma period och utvärderar inte dödligheten jämfört med något särskilt antagande. Den slumpvisa variationen visar ett 95 procent konfidensintervall omkring det förväntade antalet dödsfall⁷. Detta tar hänsyn till den slumpvisa variationen i dödlighet inom gruppen. Vi har däremot inte tagit hänsyn till att det också förekommer viss slumpmässig variation i observerad dödlighet för befolkningen som helhet men eftersom den hela befolkningen är mycket större är den förväntade variationen betydligt mindre.

⁷ Konfidensintervall har beräknats som $\text{Förväntade dödsfall} \pm 1,96 \times \text{Förväntade dödsfall} / \sqrt{(\text{Förväntade dödsfall})}$ vilket antar att den slumpvisa variationen i observerad dödlighet följer en normal distribution.

Figur 6. Antal årliga dödsfall mellan 65 och 85 års ålder för individer som påbörjat uttag av pension före 64 års ålder

Figur 7. Antal årliga dödsfall mellan 67 och 85 års ålder för individer som påbörjat uttag av pension efter 66 års ålder

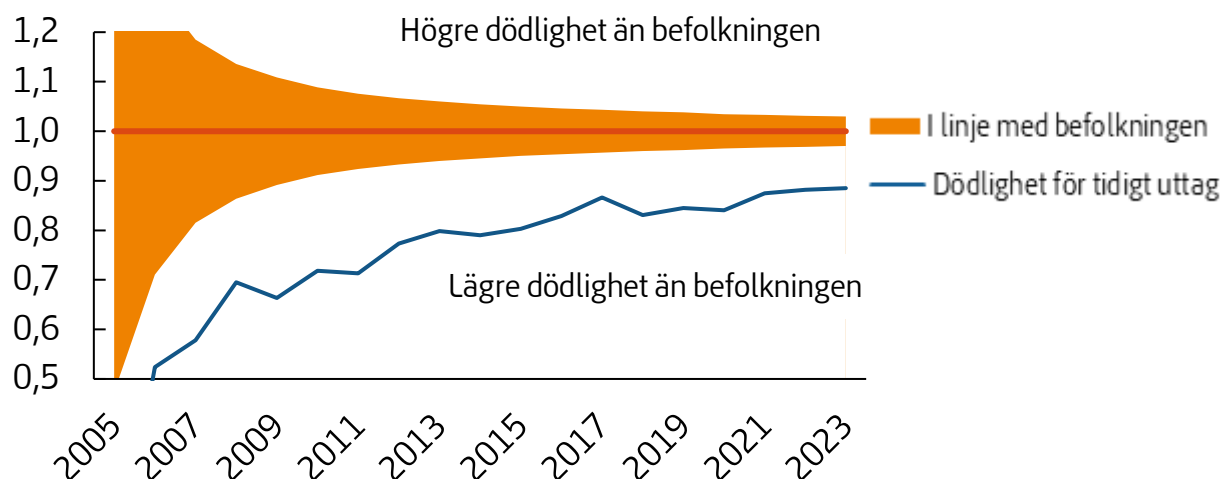

Figurerna ovan visar att både antalet förväntade och faktiska dödsfall ökar över tid. Det beror på att inkomst- och premiepensionssystemen är under infasning och därför ökar både antalet individer och åldern på de som påbörjat uttag av pension. Samtidigt kan vi se att det faktiska antalet dödsfall är lägre än förväntat både bland de pensionärer som påbörjat uttag tidigt och framför allt bland de pensionärer som påbörjat uttag sent.

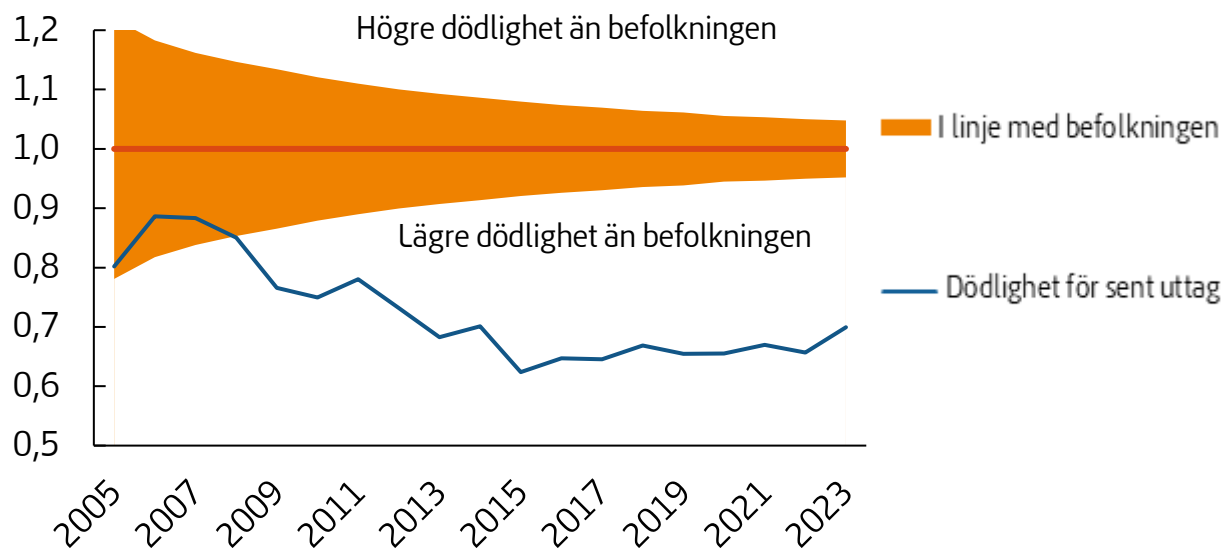
Figur 8 och Figur 9 nedan visar samma dödlighetsdata standardiserad enligt SMR (Standardised Mortality Ratio), vilket innebär kvoten av faktiska dödsfall jämfört med förväntade dödsfall baserat på hela befolkningens

dödlighet. Om dödligheten för gruppen vore i linje med befolkningen som helhet skulle denna kvot vara nära 1. En lägre kvot innebär att dödligheten inom den studerade gruppen är lägre än dödligheten inom befolkningen som helhet medan en högre kvot innebär att dödligheten inom gruppen är högre än bland befolkningen.

Figur 8. Standardiserad dödlighet bland pensionärer som påbörjat uttag före 64 års ålder

Figur 9. Standardiserad dödlighet bland pensionärer som påbörjat uttag efter 66 års ålder

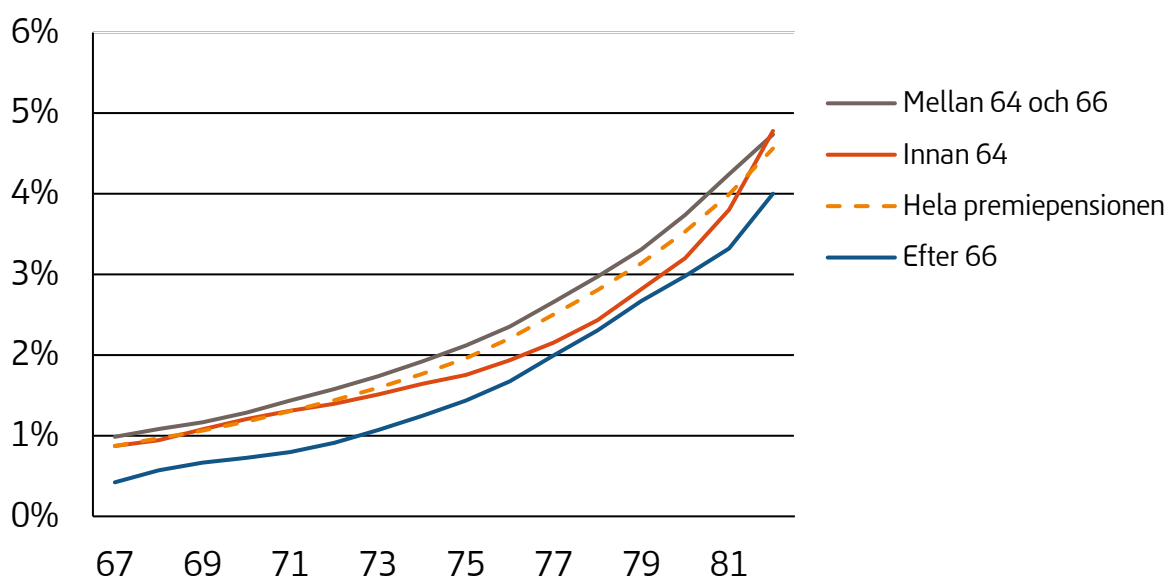
Figureerna visar att dödligheten är lägre för båda grupperna jämfört med befolkningen som helhet. Konfidensintervallet visar också att den lägre dödligheten är statistiskt säkerställt till 95%. Vi kan också se att konfidensintervallet blir smalare över tid. Det beror på att vartefter antalet förväntade dödsfall ökar kan vi också vänta oss att den slumpvisa variationen minskar. För gruppen med tidigt uttag innebär den lägre dödligheten ett medurval medan för gruppen med sent uttag representerar

den lägre dödligheten ett moturval. Det är värt att notera att i praktiken är det inte bara antalet individer som avlider eller överlever som spelar roll för pensionssystemet utan även storleken på pensionsbehållningen för dessa individer. Det är betydligt svårare att fastställa konfidensintervallet för dödlighet baserat på pensionsbehållning eftersom varje individ kan antas överleva eller avlida oberoende av utfallet för alla andra individer men detsamma gäller inte pensionskronor.

2.5. Dödlighet efter olika uttagsåldrar, viktad med premiepensionsbehållning

Figur 10 nedan visar den observerade dödligheten viktad med kontovärden inom premiepensionen vid olika åldrar under femårsperioden från 1 januari 2018 till 31 december 2022. Uttagsåldern avser den första regelbundna utbetalningen av premiepension. Det innebär att till skillnad från figur 1 ovan är uttagsåldern baserad endast på uttag av premiepension och dödlighet mäts i värde av avlidna premiepensionskontokronor snarare än antal avlidna individer.

Figur 10. Observerad dödsrisk per krona i premiepensionssystemet

När vi mäter dödlighet viktad med premiepensionsbehållning är fördelningen mer ojämn eftersom det finns stor variation mellan individuella kontovärden. Dödligheten per krona är lägre än dödligheten per liv för alla grupper. Detta är att förvänta eftersom tidigare studier, bland annat från SCB, visat att det finns en koppling mellan hög inkomst och låg dödlighet.⁸ Pensionsmyndigheten kommer också att studera dödlighet för olika inkomstgrupper i en kommande rapport. Det är tydligt att även baserat på

⁸ SCB demografisk rapport 2016:2 – Livslängd och dödlighet i olika sociala grupper s.53–59

detta mått är dödligheten lägst bland de personer där uttag påbörjades sent. Dödligheten bland dem som påbörjade uttag tidigt ligger närmare genomsnittet, vilket skulle kunna bero på att det genomsnittliga återstående kontovärdet är lägre bland individer som påbörjat uttag tidigt. Det är alltså inte fallet att dödligheten för pensionärer med tidigt uttag är högre när den mäts i kronor jämfört med antal liv utan den genomsnittliga dödligheten för befolkningen som helhet är lägre vilket innebär att den relativa dödligheten för pensionärer med tidigt uttag blir högre. Individer som gått i pension tidigt har ett lägre genomsnittligt kontovärde än individer som gått i pension sent eftersom de har haft en kortare intjänandetid och fått en större andel av sitt konto utbetalt. Detta gäller särskilt för de äldsta pensionärerna eftersom systemet är under infasning och dessa individer inte har tjänat in till premiepension under hela sina arbetsliv. Eftersom deras intjänandetid till premiepensionen är kort ger varje år av extra intjänande en relativt stor ökning av kontovärdet vid pensionering.

2.6. Ekonomisk effekt av skillnader i dödlighet

Om de personer som påbörjar uttag tidigare eller senare än den normala pensionsåldern, eller riktåldern, överlever i linje med det genomsnitt som antas i delningstalet, skulle det totala värdet av deras utbetalningar vara oförändrat jämfört med om de istället påbörjat sitt uttag vid normal pensionsålder. Analysen ovan tyder däremot på att dödligheten varierar mellan grupper som påbörjat sitt uttag vid olika åldrar. En individ som lever längre än genomsnittet kommer att få högre totala utbetalningar än genomsnittet oavsett uttagsålder men om alla påbörjar uttag vid samma ålder jämnas detta ut genom att andra individer lever kortare än genomsnittet. Moturval uppstår om de individer som lever längre än genomsnittet påbörjar sitt uttag sent medan de som lever kortare än genomsnittet påbörjar sitt uttag tidigt vilket skulle innebära att den genomsnittliga utbetalningstiden blir längre.

Vi har studerat effekten för premiepensionssystemet eftersom eventuellt moturval har en direkt effekt för de arvsvinster som delas ut till pensionssparare och pensionärer. Inom inkomstpensionssystemet är livslängdsantagandet efter pensionsålder fastställda i lag och de arvsvinster som delas ut följer livslängdsantagandet snarare än verkliga dödsfall och därför blir effekten av moturval endast indirekt och sker genom att balanstalet påverkas.

I vår data för perioden 2018 till 2022 finns det cirka 1 980 000 pensionärer där vi kan säkerställa åldern vid första uttag av premiepension. Av dessa påbörjade 475 000 sitt uttag före 64 års ålder, 1 301 000 mellan 64 och 66 års ålder och 204 000 efter 66 års ålder.

Vår analys av dödlighet för dessa grupper visade att den standardiserade dödligheten (SMR) per liv mellan 65 och 85 års ålder för gruppen med tidigt uttag är cirka 8 % lägre än genomsnittet medan gruppen med sent uttag har en standardiserad dödlighet cirka 30 % lägre än genomsnittet mellan 67 och 85 års ålder. Samtidigt är den standardiserade dödligheten (SMR) mätt i kronor mellan 65 och 85 års ålder för gruppen med tidigt uttag cirka 1 %

lägre än genomsnittet medan gruppen med sent uttag har en standardiserad dödlighet cirka 32 % lägre än genomsnittet mellan 67 och 85 års ålder. Dessa skillnader i relativ standardiserad dödlighet kan jämföras med skillnaden i dödlighet mellan män och kvinnor där dödligheten för kvinnor är omkring 30% lägre än dödligheten för män i samma åldersgrupp. Skillnaderna för de olika uttagsåldrarna är sammanfattade i tabellen nedan.

Tabell 4. Relativ dödlighet för grupper med olika uttagsåldrar

Uttagsålder	Antal pensionärer	Dödlighet (antal individer)	Dödlighet (premiepensions-behållning)
Före 64	475 000	8 % lägre än genomsnitt	1 % lägre än genomsnitt
Mellan 64 och 66	1 301 000	6 % högre än genomsnitt	9 % högre än genomsnitt
Efter 66	204 000	30 % lägre än genomsnitt	32 % lägre än genomsnitt
Alla	1 980 000		

För de individer som påbörjat uttag tidigt eller sent har värdet bedömts enligt följande antaganden:

- Månadsbeloppet vid uttagsåldern har beräknats baserat på individens kontovärde i premiepensionen vid den tidpunkten och de delningstal som används för varje ålder och kohort idag. Det representerar därför inte nödvändigtvis de månadsbelopp som betalades ut vid uttagstillfället.
- Ett alternativt kontovärde vid 65 års ålder har beräknats genom att lägga till eller diskontera med förskottsränta mellan uttagsålders och 65 års ålder. Arvsvinster har också adderats eller subtraherats enligt det dödlighetsantagande som används för att beräkna delningstal. Detta alternativa kontovärde har sedan använts för att beräkna ett alternativt månadsbelopp vid 65 års ålder baserat på dagens delningstal. Ingen justering har gjorts för intjänande mellan uttagsåldern och 65 års ålder.
- Nuvärden av den framtida pensionsutbetalningar beräknas genom att varje framtida utbetalning multipliceras med sannolikheten att pensionären är vid liv och diskonteras sedan i linje med förskottsräntan.
- För individer med tidigt uttag har två alternativa nuvärden beräknats vid uttagsåldern. Det första är nuvärdet av månadsbeloppet vid den faktiska uttagsåldern och det andra är nuvärdet av det alternativa månadsbeloppet från 65 års ålder. Dödligheten antas vara 1 % lägre än dödlighetsantagandet som används för beräkning av delningstal. Det

innebär en förväntad återstående livslängd från 65 års ålder av 23,0 år, en ökning av cirka en månad jämfört med delningstalet.⁹

- För individer med sent uttag har två alternativa nuvärden beräknats vid 65 års ålder. Det första är nuvärdet av månadsbeloppet vid den faktiska uttagsåldern och det andra är nuvärdet av det alternativa månadsbeloppet från 65 års ålder. Dödligheten antas vara 30 % lägre än dödlighetsantagandet som används för beräkning av delningstal. Det innebär en förväntad återstående livslängd från 65 års ålder av 25,5 år, en ökning av cirka 2 år och 7 månader jämfört med delningstalet.

Baserat på dessa antaganden resulterar de tidiga uttagen av premiepension i ett minskat nuvärde av utbetalningar på cirka 33 miljoner kronor, eller 0,03 % jämfört med om dessa individer skjutit upp sitt uttag till 65 års ålder och därmed fått ett högre belopp utbetalt. För de individer som påbörjat sitt uttag sent resulterar detta i ett ökat nuvärde om cirka 721 miljoner kronor eller 1,8 % jämfört med om de istället påbörjat sitt uttag vid 65 års ålder. Trots att den förväntade livslängden är betydligt högre för individer med sent uttag är skillnaden i värde mellan uttag från 65 års ålder och uttag vid den senare uttagsåldern blygsam. Det beror på att de flesta individer inte skjuter upp uttag längre än något eller några år och skillnaden i värde mellan ett något högre månadsbelopp som påbörjas senare och det lägre beloppet som annars skulle utbetalas under en något längre tid inte blir särskilt stor. Den ökade kostnaden till följd av sena uttag kompenseras i liten utsträckning av minskande kostnader i samband med tidigt uttag. Nettoeffekten av detta urval är relativt liten jämfört med det totala värdet av premiepensionssystemet men ett visst moturval förekommer till följd av att de som påbörjar sitt uttag sent också lever relativt länge, vilket kan komma att resultera i något lägre arvsvinster än förväntat.

Analysen ovan baseras på premiepensionen men liknande effekter kan förväntas för inkomstpensionen. Där får moturval resultatet att kostnaden för pensionsutbetalningarna blir högre än förväntat utan någon motsvarande ökning av tillgångarna, vilket i sin tur leder till ett försvagat balanstal.

Moturval uppstår eftersom individer som påbörjar sitt uttag sent lever längre än genomsnittet vilket innebär att för de pensionärerna är värdet av de höjda utbetalningarna från den senare uttagsåldern högre än värdet av de utbetalningar de annars skulle ha fått vid uttag från en tidigare ålder. Eftersom en relativt låg andel av pensionärer påbörjar sitt uttag sent har detta en liten effekt på systemet i dagsläget. Det kan även anses att möjligheten att öka värdet av pensionsutbetalningar, dvs det totala värdet över livstiden snarare än månadsbeloppet, genom att skjuta upp uttag bör ses som positivt.

⁹ Förväntad återstående livslängd för en individ född på 1950-talet

2.7. Hantering av moturvalet

Analysen ovan visar att moturval när det kommer till uttagsålder är ett marginellt problem i dagsläget. Därför anser vi att det inte är nödvändigt att vidta några åtgärder för att minska detta moturval. Detta kan förändras i framtiden och därför vore det bra att regelbundet analysera utvecklingen. Vi föreslår att dödlighet för grupper med olika uttagsåldrar jämfört med befolkningen analyseras tillsammans med uppgifter om antal individer och värdet på deras behållning för de olika grupperna. Denna analys kan genomföras i samband med att dödlighetsantagandet för premiepensionen ses över, det vill säga vart tredje år när SCB publicerar uppdaterade befolkningsprognoser.

3. Efterlevandeskydd i premiepensionen

När en individ påbörjar uttag av premiepensionen kan denne välja mellan utbetalning med eller utan efterlevandeskydd. Utbetalning utan efterlevandeskydd innebär att premiepensionen betalas ut så länge individen själv lever och upphör vid dödsfall. Utbetalning med efterlevandeskydd innebär att pensionen fortsätter betalas ut så länge individen själv eller dennes namngivne efterlevande (det vill säga make, maka eller i vissa fall sambo) lever. Delningstalen reflekterar att den förväntade utbetalningstiden är längre med efterlevandeskydd och därmed blir månadsbeloppet lägre.

Inom ett par där den ena partnern förväntas leva längre än den andra kan det vara ekonomiskt fördelaktigt för hushållet att välja uttag med efterlevandeskydd för individen som förväntas dö först medan det är mer gynnsamt för individen som förväntas leva längst att välja uttag utan efterlevandeskydd. Till exempel, för ett genomsnittligt par bestående av en man och en kvinna kan kvinnan förväntas leva längre. Eftersom delningstalen använder könsneutrala livslängdsantaganden kan det innebära att det totala värdet av utbetalningarna ökar genom att mannen väljer efterlevandeskydd.

Liksom valet av uttagsålder kan moturval ske medvetet eller omedvetet eftersom det finns andra faktorer förutom förväntad livslängd som påverkar individens beslut om huruvida uttag av premiepensionen ska ske med eller utan efterlevandeskydd. Till exempel finns ingen möjlighet för en ensamstående individ att teckna efterlevandeskydd. Bland par kan valet av efterlevandeskydd bero på i vilken utsträckning maken eller maken skulle vara ekonomiskt beroende av fortsatt utbetalning av partnerns premiepension om denne skulle avlida. Det finns även många par där båda parterna tecknar efterlevandeskydd.

3.1. Val av efterlevandeskydd

Historiskt har cirka 18 procent av pensionärer med fondförsäkring och 22 % av pensionärer med traditionell försäkring valt efterlevandeskydd i premiepensionen. Tabellen nedan sammanfattar antalet kvinnor och män som omfattas av efterlevandeskydd inom premiepensionen. Förstförsäkrad och medförsäkrad syftar på premiepension med efterlevandeskydd där den förstförsäkrade är kontohavaren som tecknade efterlevandeskydd och den medförsäkrade är partnern som fortsätter få utbetalningar om den förstförsäkrade avlider först. Detta inkluderar 163 000 individer som är både förstförsäkrade och medförsäkrade, det vill säga båda makarna inom ett par har tecknat efterlevandeskydd med varandra som förmånstagare.

Tabell 5. Antal individer med efterlevandeskydd i premiepensionen

	Antal män	Antal kvinnor	Totalt
Försäkrad	279 000	148 000	427 000
Medförsäkrad	148 000	279 000	427 000

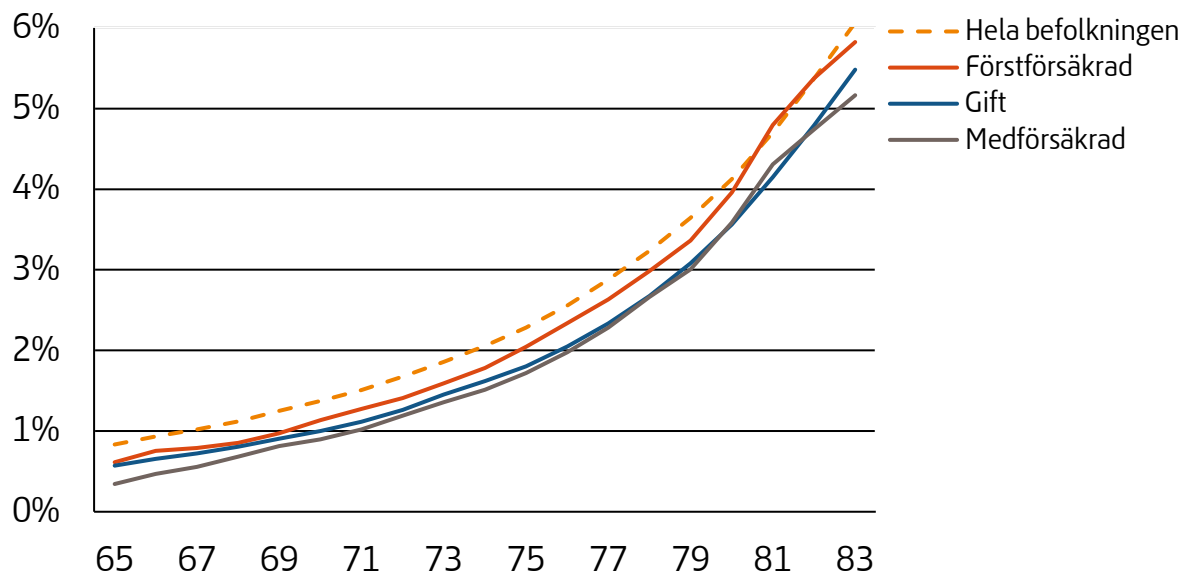
I en enkätundersökning genomförd av Pensionsmyndigheten och Demoskop under 2021 svarade 33 procent av tillfrågade gifta pensionssparare att de trodde att de skulle välja efterlevandeskydd för sin premiepension i framtiden. Av dessa trodde den största andelen (29 procent av gifta tillfrågade) att både de själva och deras partner skulle teckna efterlevandeskydd med varandra som förmånstagare.¹⁰ Resultaten av enkätundersökningen utgör del av underlaget för Pensionsmyndighetens rapport *Åtgärder för mer jämställda och jämlika pensioner*.

3.2. Dödlighet med efterlevandeskydd

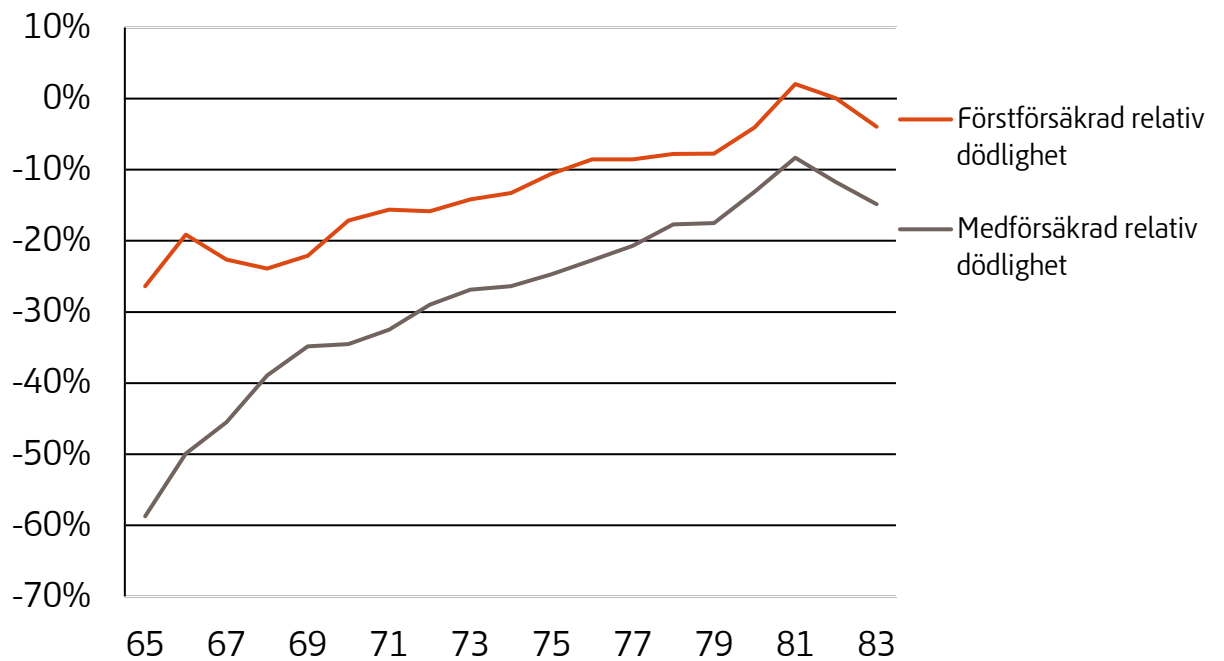
Figur 11 nedan visar den observerade dödligheten mätt som andel individer som avlidit vid olika åldrar och för olika grupper under femårsperioden från 1 januari 2018 till 31 december 2022. Figur 12 visar sedan den relativa dödligheten vid olika åldrar för förstförsäkrade och medförsäkrade jämfört med hela befolkningen. Här redovisas dödligheten inte indelad per kön eftersom delningstal och arvsvinster inte är könsberoende och därför kan könsfördelning vara en bidragande orsak till moturval.

¹⁰ Enkät Pensionsmyndigheten – Jämställdhetsreformer

Figur 11. Observerad dödlighet för olika grupper inom premiepensionen

Figur 12. Relativ dödlighet jämfört med hela befolkningen

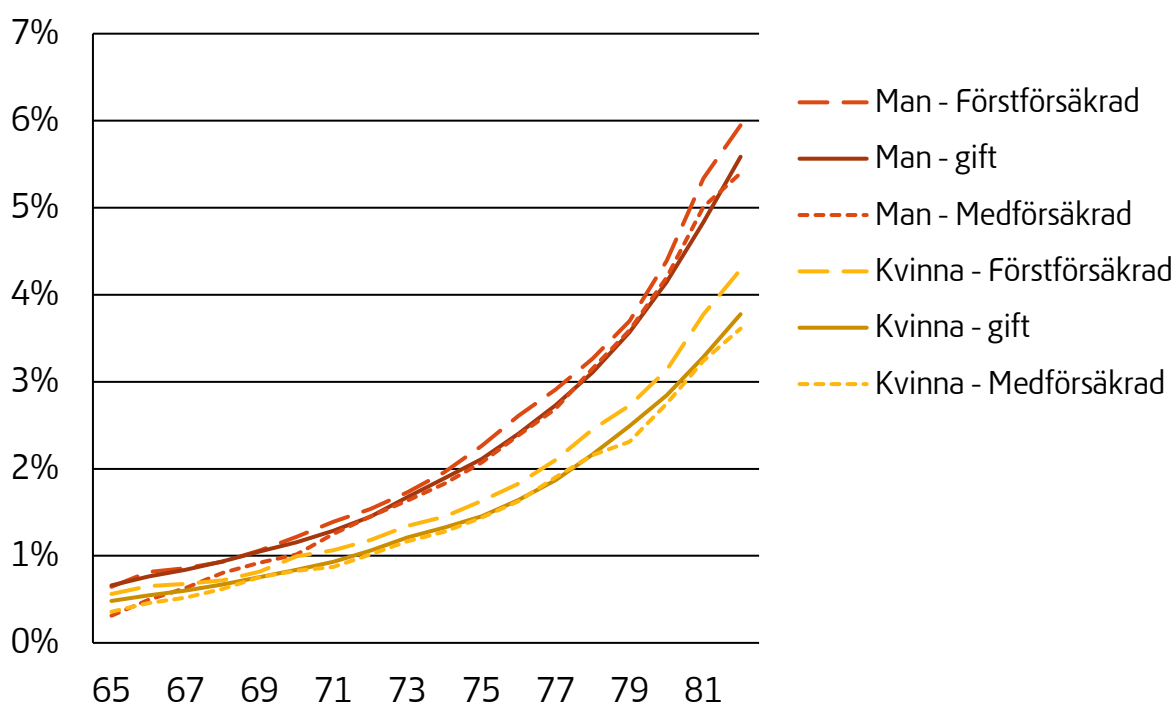
Figureerna ovan visar att premiepensionärer som omfattas av efterlevandeskydd, både som förstförsäkrad och medförsäkrad, har lägre dödlighet än genomsnittet. Variationen i dödlighet skulle i viss utsträckning kunna förklaras av att efterlevandeskydd endast är ett alternativ för individer som är gifta (eller sambo när paret har gemensamma barn eller tidigare varit

gifta med varandra) och tidigare statistik bland annat från SCB¹¹ visar att gifta individer i genomsnitt lever längre. Därför visar figuren ovan den genomsnittliga dödligheten för alla individer som var gifta i början av den studerade femårsperioden. Pensionsmyndigheten studerar även samband mellan civilstånd och dödlighet i en kommande rapport.

Jämfört med genomsnittet för gifta individer kan vi se att den förstförsäkrade har högre dödlighet medan medförsäkrade har en liknande eller något lägre dödlighet. Detta är enligt förväntan baserat på teorin om moturval. Detta kan delvis förklaras genom att fler män än kvinnor väljer att teckna efterlevandeskydd, vilket innebär att fler män är förstförsäkrad medan fler kvinnor är medförsäkrad.

Förutom skillnaden i dödlighet mellan män och kvinnor har vi även observerat viss variation mellan dödlighet för förstförsäkrade och medförsäkrade indelat på kön, vilket illustreras i Figur 13 nedan.

Figur 13. Observerad dödlighet för män och kvinnor som omfattas av efterlevandeskydd inom premiepensionen

Det är värt att notera att även om det finns viss skillnad i dödlighet mellan förstförsäkrade och medförsäkrade så är skillnaderna mellan män och kvinnor samt mellan gifta och ogifta betydligt större. Sammanfattningsvis visar vår data att moturval förekommer i viss utsträckning både genom att vi

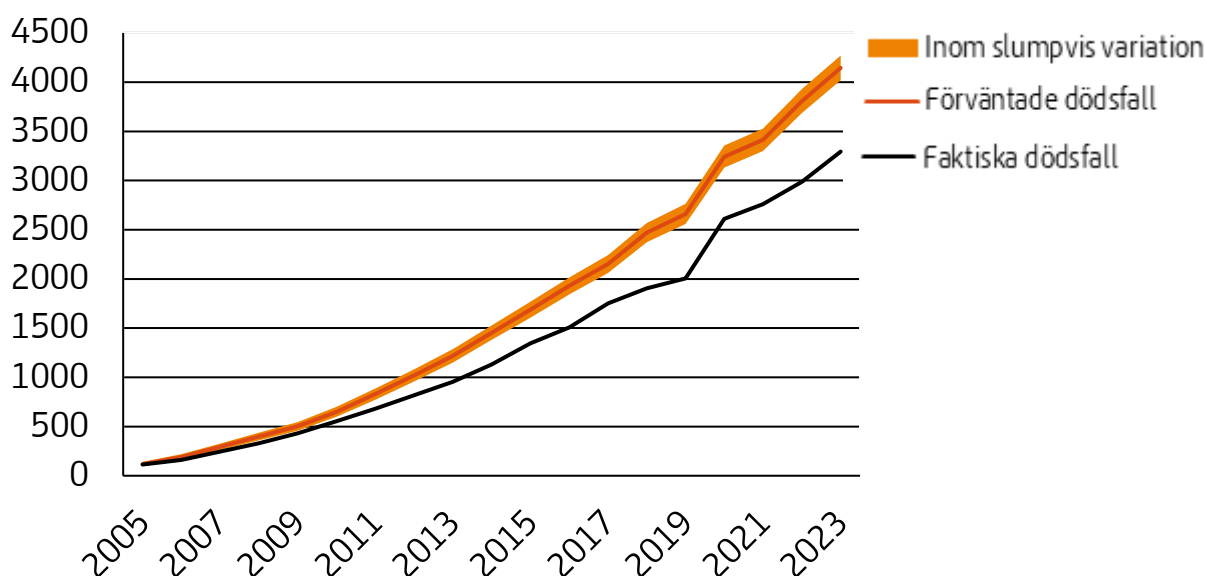
¹¹ <http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningsframskrivningar/demografisk-analys/pong/statistiknyhet/demografisk-analys-livslangd-och-dodlighet-i-olika-sociala-grupper/>

observerar en viss skillnad i dödlighet mellan förstförsäkrade och medförsäkrade inom varje kön och genom samband mellan civilstånd, kön och valet att teckna efterlevandeskydd.

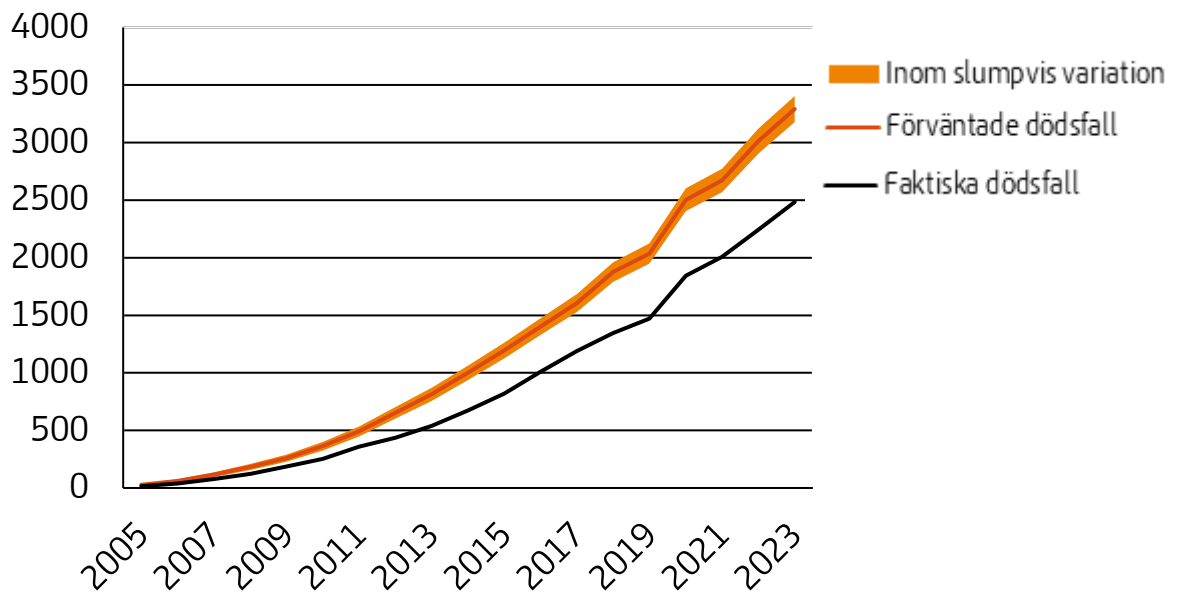
3.3. Relativ dödlighet över tid

Figur 14 och Figur 15 nedan visar det förväntade och faktiska antalet dödsfall under varje år mellan 2005 och 2023 för individer som omfattas av efterlevandeskydd som förstförsäkrad respektive medförsäkrad. Det förväntade antalet dödsfall är baserat på dödligheten för hela befolkningen och gruppens fördelning av ålder och kön under samma år. Vi jämför alltså dödligheten för respektive grupp med dödligheten för befolkningen under samma period och utvärderar inte dödligheten jämfört med något särskilt antagande. Den slumpvisa variationen visar ett 95 procent konfidensintervall omkring det förväntade antalet dödsfall.

Figur 14. Antal årliga dödsfall för individer som är förstförsäkrade inom premiepension med utbetalning med efterlevandeskydd

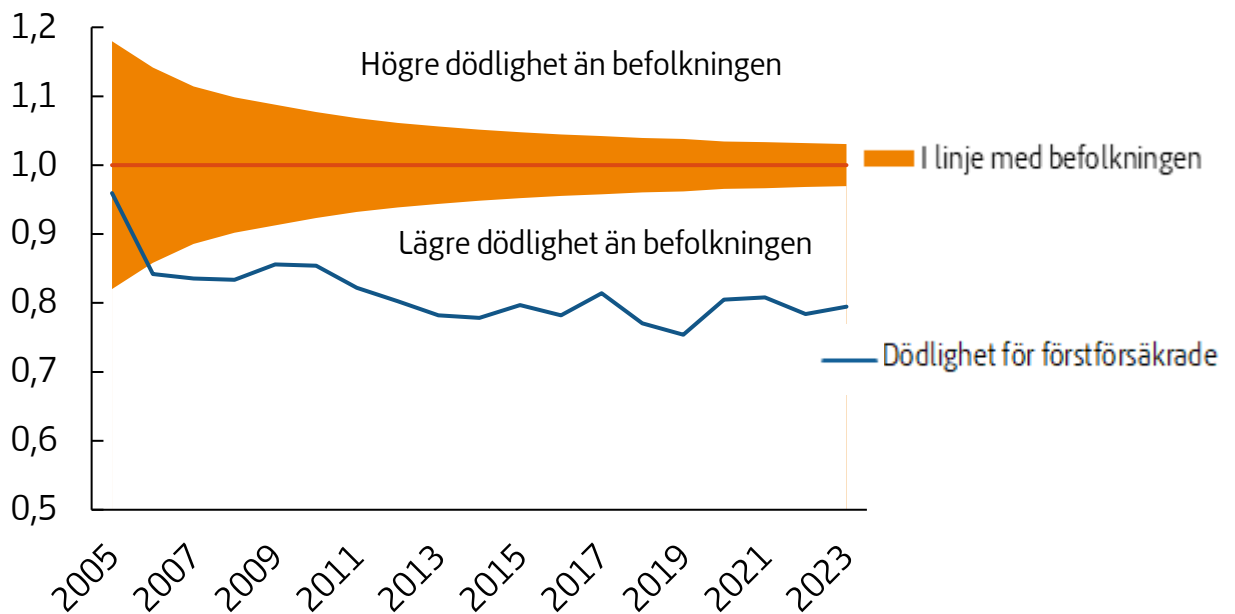
Figur 15. Antal årliga dödsfall för individer som är medförsäkrade inom premiepension med utbetalning med efterlevandeskydd

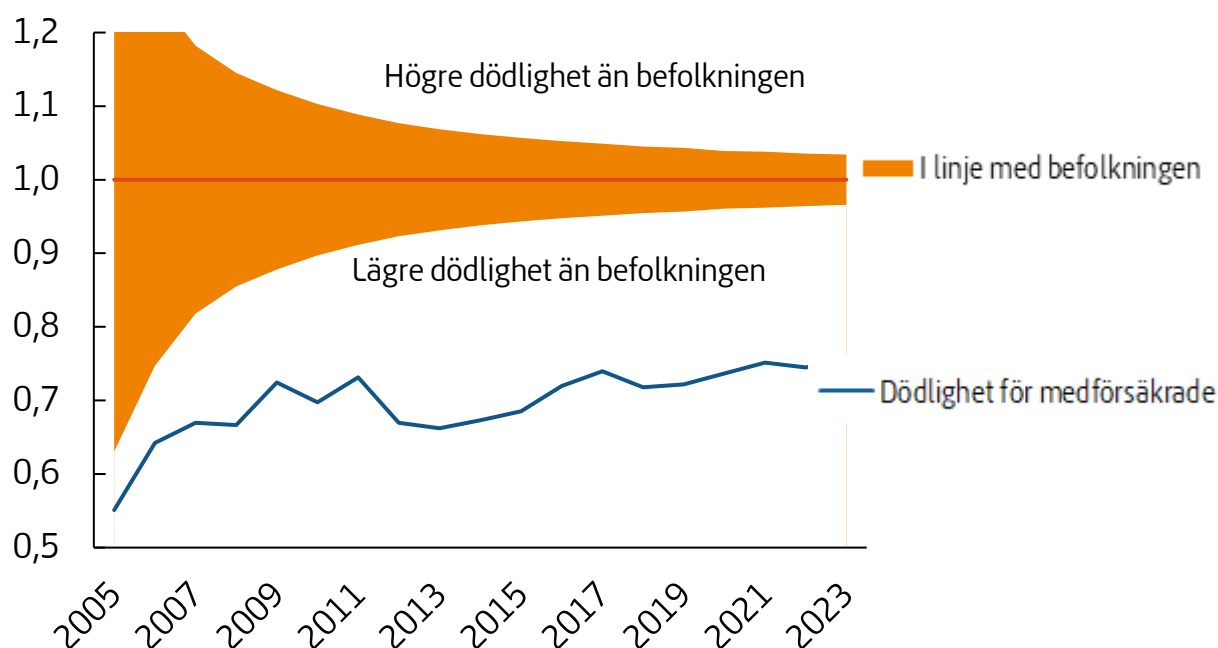
Figurerna ovan visar att både antalet förväntade och faktiska dödsfall ökar över tid. Det beror på att systemet är under infasning och därför ökar både antalet individer och åldern på de som omfattas av efterlevandeskydd. Samtidigt kan vi se att det faktiska antalet dödsfall är lägre än förväntat både bland både förstförsäkrade och medförsäkrade.

Figur 16 och Figur 17 nedan visar samma dödlighetsdata standardiserad enligt SMR, det vill säga kvoten av faktiska dödsfall jämfört med förväntade dödsfall.

Figur 16. Standardiserad dödlighet för förstförsäkrade

Figur 17. Standardiserad dödlighet för medförsäkrade

Figurerna visar att dödligheten baserat på antal liv är lägre för båda grupperna jämfört med befolkningen som helhet. Den största effekten av moturval vore om förstförsäkrade lever kortare än genomsnittet medan medförsäkrade lever längre än genomsnittet. Vi kan se baserat på dödligheten att det finns ett visst moturval när det kommer till andra liv men det motverkas i viss utsträckning av att även förstförsäkrade har en lägre dödlighet än genomsnittet. Det är även värt att notera att den standardiserade dödligheten ovan tar hänsyn till könsfördelningen inom varje grupp. Det innebär att vi inte ser effekten av att fler män är förstförsäkrade medan fler kvinnor är medförsäkrade.

3.4. Ekonomisk effekt av urval inom efterlevandeskydd

Om både de pensionärer som väljer att teckna efterlevandeskydd och deras medförsäkrade överlever i linje med det genomsnitt som antas i delningstalet, skulle det förväntade totala värdet av deras utbetalningar vara oförändrat jämfört med om de istället valt uttag på utan efterlevandeskydd eftersom den förväntade utbetalningstiden är längre med efterlevandeskydd men månadsbeloppet blir lägre. Analysen ovan tyder däremot på att dödligheten varierar mellan grupper som tar ut efterlevandeskydd och mellan förstförsäkrade och medförsäkrade.

Vår analys av dödlighet för dessa grupper visade att den standardiserade dödligheten mellan 65 och 85 års ålder för förstförsäkrade är cirka 16 procent lägre än genomsnittet medan medförsäkrade har en standardiserad dödlighet cirka 25 procent lägre än genomsnittet mellan 65 och 85 års ålder.

För varje individ som valt utbetalning med efterlevandeskydd inom premiepensionen har värdet bedömts enligt följande antaganden:

- Månadsbeloppet vid uttagsålders har beräknats baserat på individens kontovärde i premiepensionen vid den tidpunkten och de delningstal för utbetalning med efterlevandeskydd som används för varje ålder och kohort idag.
- Ett alternativt månadsbelopp för utbetalning utan efterlevandeskydd har beräknats baserat på samma kontovärde men med ett delningstal utan efterlevandeskydd.
- Nuvärden av framtida pensionsutbetalningar beräknas genom att varje framtida utbetalning multipliceras med sannolikheten att minst en av pensionären och den efterlevande är vid liv och diskonteras sedan i linje med förskottsräntan. För utbetalningar på utan efterlevandeskydd används endast sannolikheten att pensionären själv är vid liv.
- Två alternativa nuvärden har beräknats vid uttagsåldern. Det första är nuvärdet av månadsbeloppet vid uttagsåldern och det andra är nuvärdet av det alternativa månadsbeloppet från 65 års ålder. Dödligheten för förstförsäkrade antas vara 16 procent lägre än dödlighetsantagandet som används för beräkning av reserv inom den traditionella försäkringen medan dödligheten för medförsäkrade antas vara 25 procent lägre än dödlighetsantagandet som används för beräkning av reserv inom den traditionella försäkringen.

Baserat på dessa antaganden resulterar valet att teckna efterlevandeskydd i premiepension i ett ökat nuvärde av utbetalningar på cirka 2 679 miljoner kronor, eller 3,3 procent jämfört med om dessa individer valt utbetalning utan efterlevandeskydd. Den lägre dödligheten bland medförsäkrade kompenseras i viss utsträckning genom att dödligheten för förstförsäkrade också är relativt låg, vilket innebär att skillnaden i värde mellan utbetalning med eller utan efterlevandeskydd blir lägre än den skulle ha varit om dödligheten bara var låg för medförsäkrade.

Moturval inom tecknande av efterlevandeskydd leder till lägre arvsvinster för övriga premiepensionärer och pensionssparare. Uttag med efterlevandeskydd innebär också att arvsvinster förväntas uppstå senare än vid utbetalning utan efterlevandeskydd.

3.5. Teoretisk avgift

Analysen ovan visar att tecknandet av efterlevandeskydd leder till att pensionsförsäkringen får ett högre genomsnittligt värde. Det skulle vara möjligt att införa en avgift för att kompensera kollektivet för minskade arvsvinster, liknande den avgift, kallad minskningsmedel, som i nuläget tas ut vid överföring av premiepensionsrätter mellan makar.

Om vi tar hänsyn endast till dödlighet baserat på ålder, kön och kohort, det vill säga utan justering av dödlighet specifikt för individer som väljer efterlevandeskydd, ökar värdet av pensionsförsäkringen varje gång en man väljer efterlevandeskydd till förmån för en kvinna medan värdet på en

kvinnas försäkring minskar om hon väljer efterlevandeskydd till förmån för en man.

Baserat på samma metod som beräkningarna ovan men med könsberoende dödlighetsantaganden¹² har vi beräknat en teoretisk avgift på 3 procent av fondvärdet vid tidpunkten för tecknande av efterlevandeskydd. Denna avgift motsvarar det genomsnittliga ökade värdet på pensionsförsäkringen med efterlevandeskydd jämfört med utan. Om en sådan avgift hade tagits ut skulle arvsvinster för 2023 ha ökat med 217 miljoner kronor för fondförsäkring och 45 miljoner för den traditionella försäkringen. Detta kan jämföras med de totala arvsvinster för samma period som uppgick till 7 133 miljoner för fondförsäkringen och 695 miljoner för den traditionella försäkringen eller överföringsvinster till följd av minskningsmedel som totalt uppgick till 12 miljoner kronor för fondförsäkringen och 0,3 miljoner kronor för den traditionella försäkringen. Under de senaste 3 åren skulle en avgift för efterlevandeskydd öka arvsvinster för fondpensionärer med cirka 4 procent och för trappensionärerna med cirka 10 procent. För en 70-årig pensionär med 100 000 kronor i behållning i traditionell försäkring innebär det att arvsinsten under ett enskilt år skulle ha ökat med omkring 100 kronor från 1 200 kronor till 1 300 kronor.

3.6. Nästa steg

Det förekommer ett visst moturval när det kommer till efterlevandeskydd inom premiepensionen. Effekten är relativt liten men leder till att arvsvinster omfördelas från sparare och pensionärer utan efterlevandeskydd till par med utbetalning med efterlevandeskydd. Eftersom effekten är relativt liten och viss variation i dödlighet mellan individer och konton är att förvänta anser Pensionsmyndigheten att det inte finns behov av att vidta några åtgärder men om det ses som önskvärt att minska denna typ av moturval finns det vissa alternativ. Det vore till exempel möjligt att använda andra antaganden vid beräkning av delningstal och samtidigt justera fördelningen av arvsvinster. Man kan också införa en avgift, likt den avgift som kallas minskningsmedel som tas ut vid överföring av premiepensionsrätter.

Oavsett om åtgärder vidtas eller inte planerar vi, så som redan nämnts i relation till uttagsålder, att med lämpliga intervall analysera hur detta moturval utvecklas.

¹² De könsberoende dödlighetsantaganden som används är de dödlighetsantaganden som används för att beräkna reserven i den traditionella försäkringen

4. Överförda premiepensionsrätter

Under intjänandetiden är det möjligt att föra över nya premiepensionsrätter mellan makar. Om maken eller maken med lägre inkomst förväntas leva längre än den med högre inkomst kan överföring av premiepensionsrätter leda till att värdet ökar eftersom mottagarens pension förväntas betalas ut under en längre tid. Bland de överföringar som sker har historiskt sett 98 procent varit överföringar från män till kvinnor. Eftersom kvinnor i genomsnitt lever längre än män betyder detta att när en man för över pension till en kvinna förväntas livslängden vara större hos mottagaren än hos givaren. Premiepensionssystemet tar hänsyn till denna effekt genom så kallade minskningsmedel som innebär att värdet på överförda pensionsrätter sänks med 6 procent som sedan delas ut som arvsvinst till resten av kollektivet. Det framgår enligt lag att mottagaren av en överförd premiepension rätt ”ska svara för minskad arvsvinst och övriga kostnader på grund av överföringen”¹³. Beräkningen av denna avgift diskuteras vidare i avsnitt 4.4.

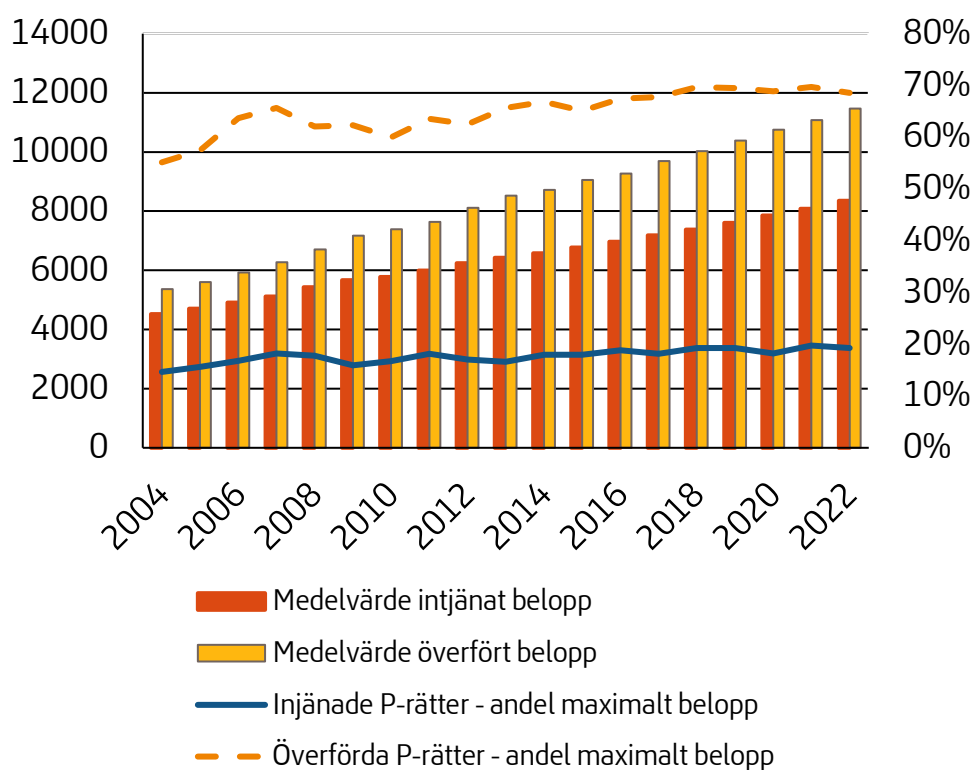
4.1. Vem för över premiepensionsrätter?

Det finns 31 023 individer som någon gång fört över premiepensionsrätter till sin partner och av dessa är 30 034 män och 989 kvinnor.

Figur 18 nedan visar det genomsnittliga belopp som förts över varje år i form av överförda premiepensionsrätter jämfört med medelvärdet av intjänade premiepensionsrätter. På den andra axeln visas också andelen av de överförda och intjänade beloppen som når det maximala beloppet för varje år.

¹³ Socialförsäkringsbalk (2010:110) 64 kap 44§

Figur 18. Värde av intjänade och överförda premiepensionsrätter

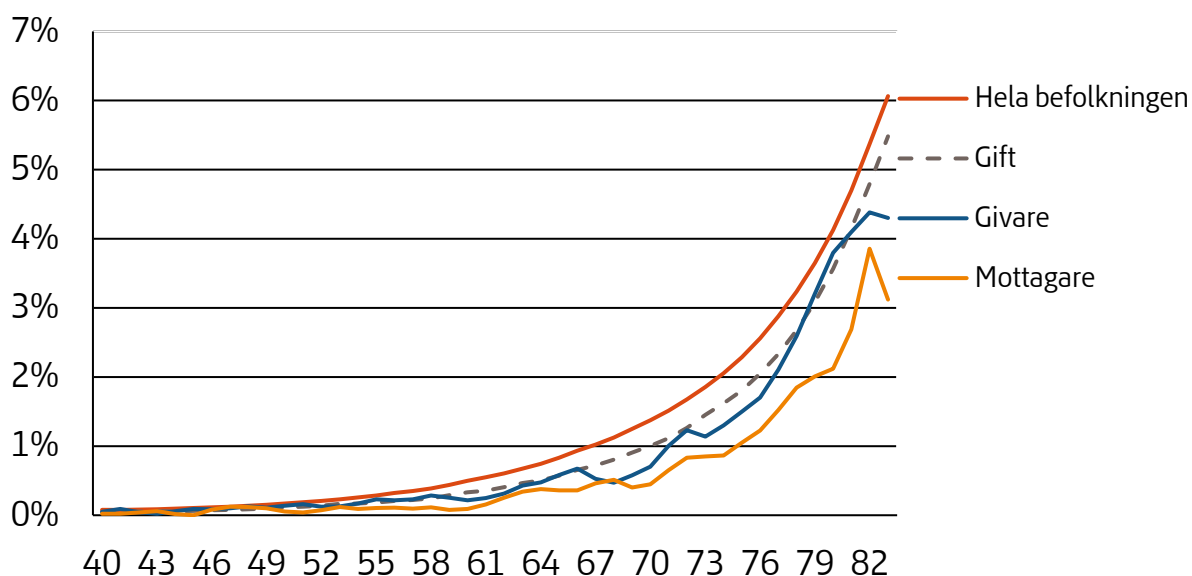
Figuren ovan visar att de belopp som förs över är högre än det genomsnittliga intjänandet och en betydligt högre andel har inkomster som når eller överstiger intjänandetaket. Detta visar att gruppen som för över premiepensionsrätter har en högre medelinkomst än övriga befolkningen.

De som för över premiepensionsrätter är gifta och till största del män med höga inkomster. Eftersom tidigare studier visar att både höginkomsttagare och gifta individer har en relativt låg dödlighet är det rimligt att dödligheten är låg för gruppen som för över premiepensionsrätter, särskilt jämfört med andra män. Mottagare av överförda premiepensionsrätter är till största del kvinnor som är gifta och tillhör hushåll med hög inkomst.

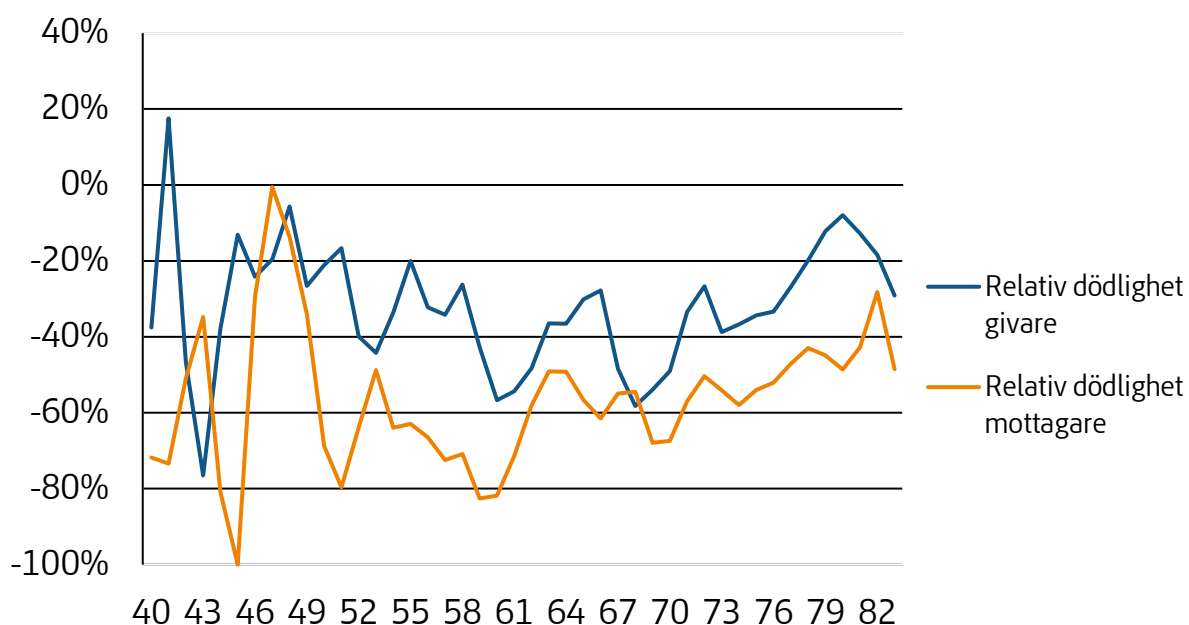
4.2. Dödlighet och överförda pensionsrätter

Figur 19 nedan visar den observerade dödligheten vid olika åldrar och för olika grupper under femårsperioden från 1 januari 2018 till 31 december 2022. Givare och mottagare syftar på personer som fört över eller mottagit överförda premiepensionsrätter. Figur 20 visar sedan den relativa dödligheten för givare och mottagare jämfört med hela befolkningen. Liksom i tidigare avsnitt redovisas dödligheten inte indelad per kön eftersom delningstal, arvsvinster och överföringsavgift inte är könsberoende och därför är könsfördelning en bidragande orsak till moturval.

Figur 19. Observerad dödlighet för individer som någon gång fört över eller tagit emot överförda premiepensionsrätter

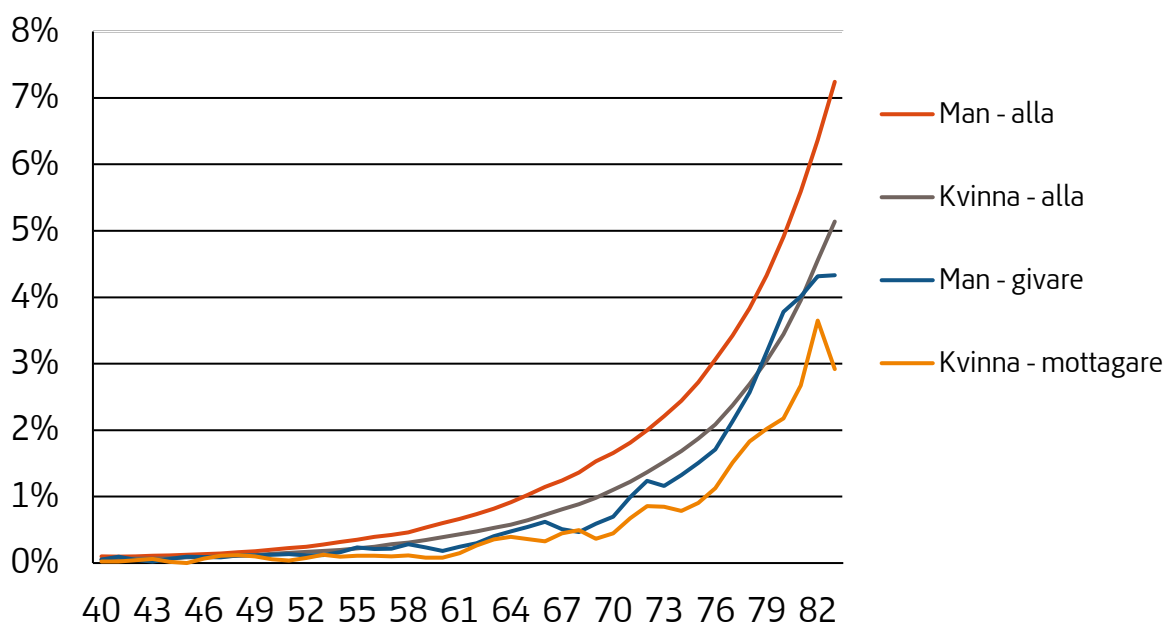
Figur 20. Relativ dödlighet jämfört med hela befolkningen

Figurerna ovan visar att den observerade dödligheten för individer som fört över eller mottagit premiepensionsrätter är lägre än genomsnittet och dödligheten är lägre bland mottagare än bland givare av överförda pensionsrätter. Figur 21 nedan visar observerad dödlighet indelad mellan män och kvinnor. Antalet manliga mottagare och kvinnliga givare är för lågt för att mäta dödstal och därför visas enbart kvinnliga mottagare och manliga givare tillsammans med dödlighet för män och kvinnor i hela befolkningen. Denna figur visar att den observerade dödligheten för kvinnor som mottagit överförda pensionsrätter är lägre än dödligheten för kvinnor i befolkningen

som helhet samtidigt som dödligheten mellan män som fört över premiepensionsrätter också är lägre än dödligheten bland män i hela befolkningen.

Figur 21. Observerad dödlighet för män och kvinnor separat som någon gång fört över eller tagit emot överförda premiepensionsrätter

Det är värt att upprepa att antalet individer som för över premiepensionsrätter är få: endast 31 023 individer någon gång fört över premiepensionsrätter med ett totalt värde av 1 866 miljoner kronor. Det kan jämföras med de cirka 8 miljoner individer som har intjänande till premiepension med ett totalt värde över 2 000 miljarder kronor. Det låga antalet individer innebär att antalet observerade dödsfall är lågt. Under den observerade perioden från 2018 till 2022 har endast 788 givare och 466 mottagare av överförda pensionsrätter avlidit. Det låga antalet dödsfall leder till mindre pålitliga resultat. Detta illustreras genom att linjerna som visar den observerade dödligheten för dessa grupper är hackiga.

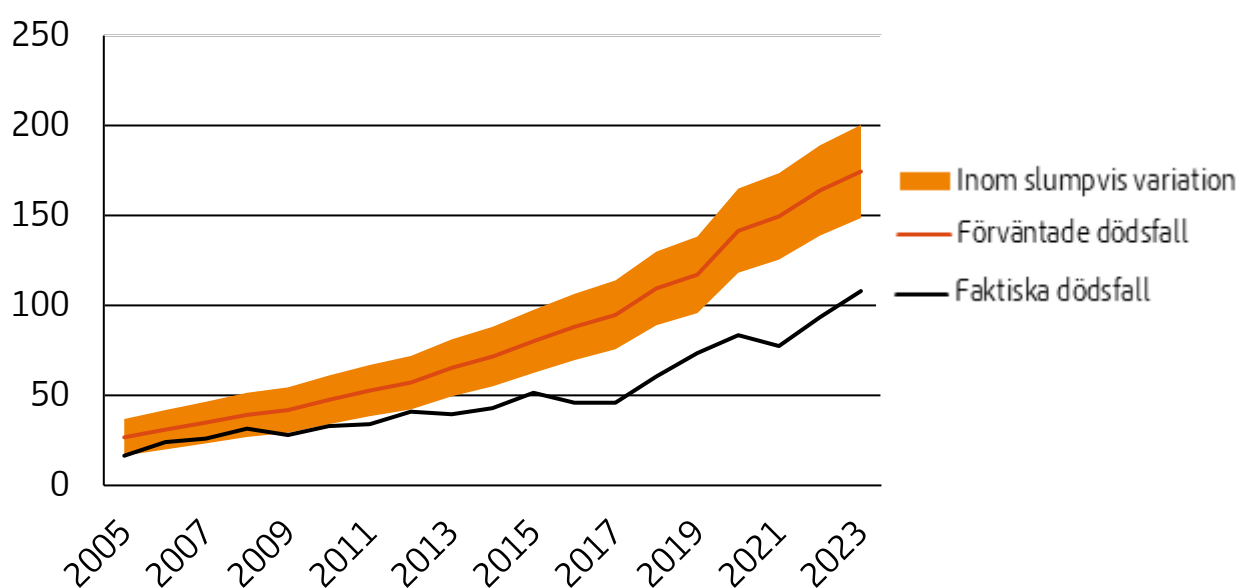
Liksom för efterlevandeskydd är det endast gifta som har möjlighet att föra över eller ta emot premiepensionsrätter. Det är dessutom betydligt fler män (98 procent) än kvinnor (2 procent) som är givare av överförda pensionsrätter medan fler kvinnor är mottagare. Den observerade skillnaden i dödlighet mellan givare och mottagare liknar skillnaden i dödlighet mellan män och kvinnor generellt.

Antalet dödsfall är för lågt för att tillförlitligt uppskatta dödligheten för individer med överförda premiepensionsrätter. Däremot innebär det låga antalet att de som väljer att föra över premiepensionsrätter sannolikt är mer engagerade och insatta än genomsnittet vilket skulle kunna innebära en ökad risk för moturval. Trots detta innebär det låga antalet att risken för att moturval har någon betydande effekt för övriga sparare eller systemet som helhet är låg.

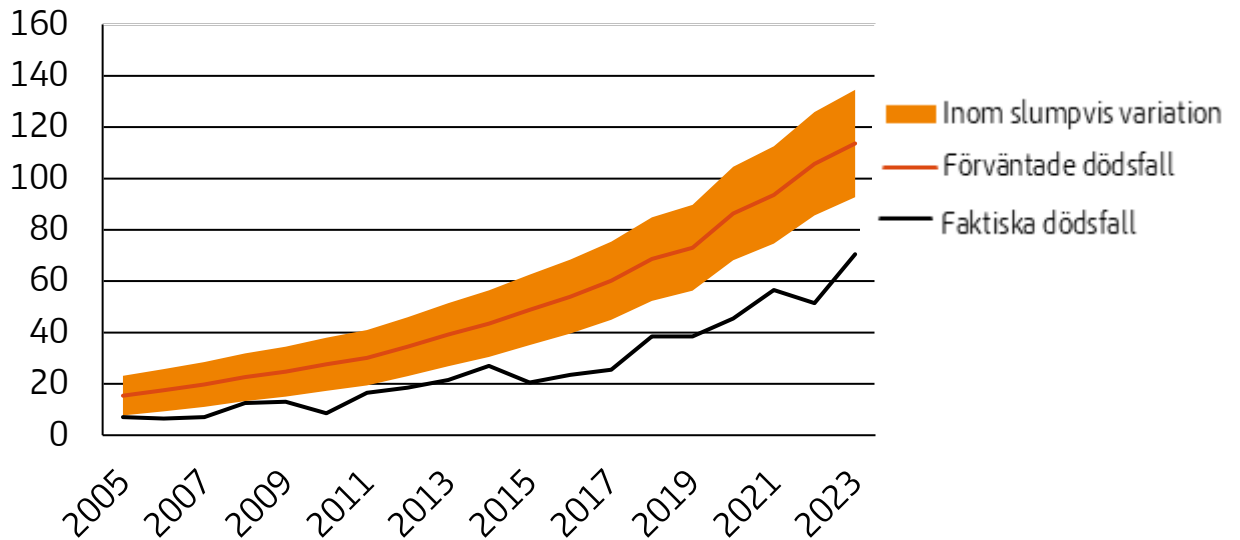
4.3. Relativ dödlighet över tid

Figur 21 och Figur 22 nedan visar det förväntade och faktiska antalet dödsfall under varje år mellan 2005 och 2023 för individer som fört över respektive tagit emot överförda premiepensionsrätter. Det förväntade antalet dödsfall är baserat på dödligheten för hela befolkningen och gruppens fördelning av ålder och kön under samma år. Vi jämför alltså, liksom tidigare, dödligheten för respektive grupp med dödligheten för befolkningen under samma period och utvärderar inte dödligheten jämfört med något särskilt antagande. Den slumpvisa variationen visar ett 95 procent konfidensintervall omkring det förväntade antalet dödsfall.

Figur 22. Antal årliga dödsfall för individer mellan 40 och 85 år gamla som någon gång har fört över premiepensionsrätter

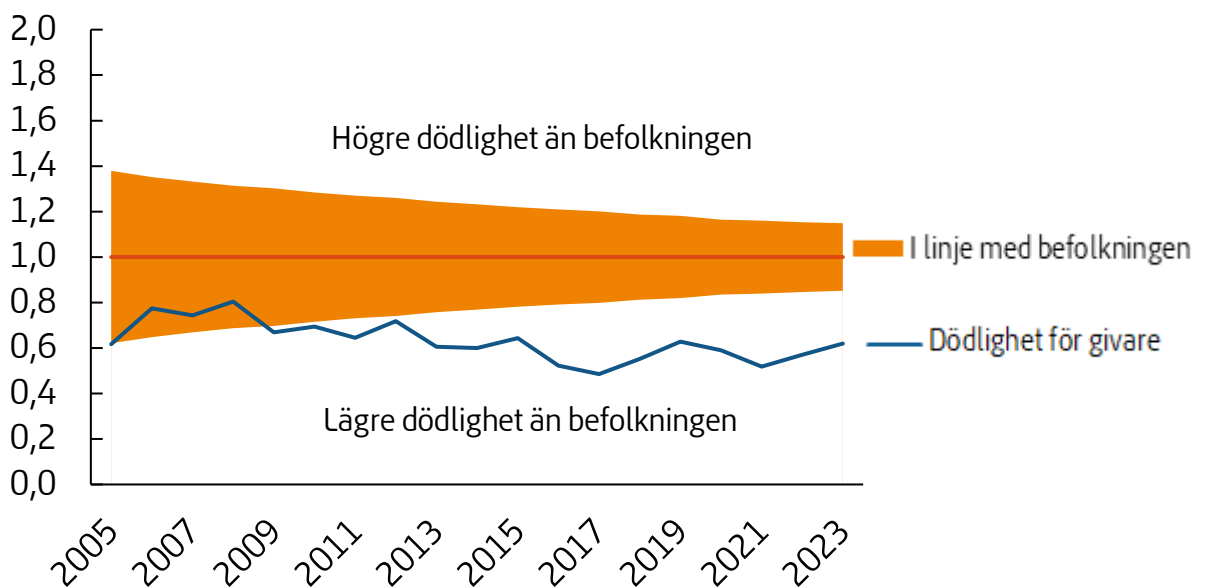
Figur 23. Antal årliga dödsfall för individer mellan 40 och 85 år gamla som någon gång mottagit överförda premiepensionsrätter

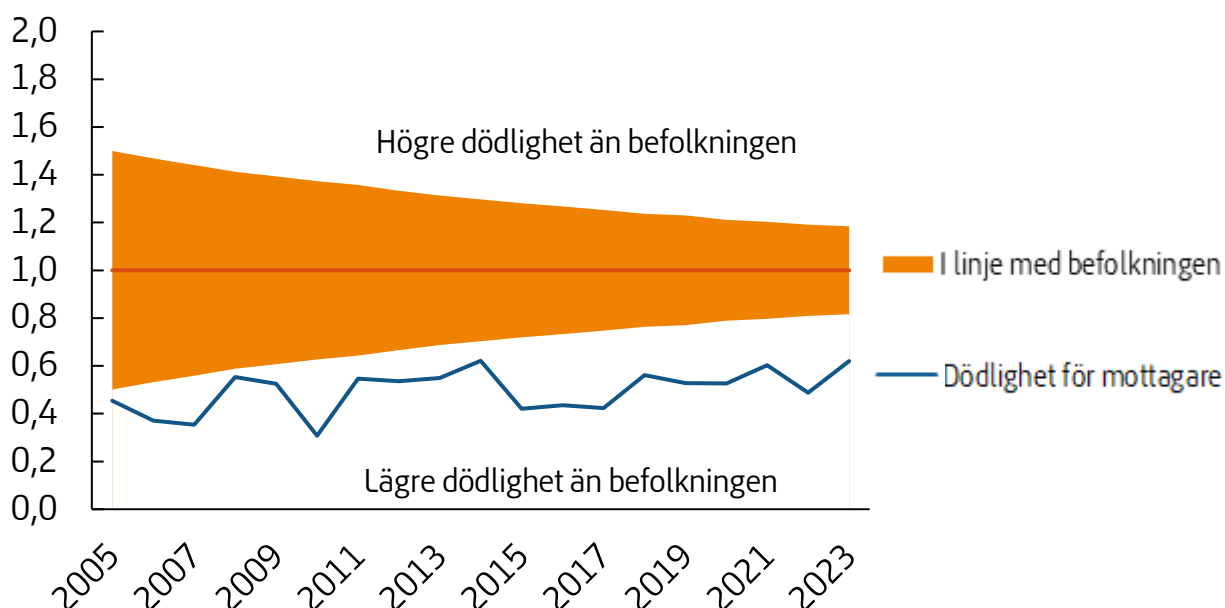
Figureerna ovan visar att även om det finns stor variation kan vi statistiskt säkerställa att det faktiska antalet dödsfall är lägre än förväntat både bland både givare och mottagare av överförda premiepensionsrätter under de senaste åren.

Figur 23 och Figur 24 nedan visar samma dödlighetsdata standardiserad enligt SMR, det vill säga kvoten av faktiska dödsfall jämfört med förväntade dödsfall.

Figur 24. Standardiserad dödlighet för givare av överförda premiepensionsrätter

Figur 25. Standardiserad dödlighet för mottagare av överförda premiepensionsrätter

Figurerna visar att dödligheten baserat på antal liv är lägre för båda grupperna jämfört med befolkningen som helhet. Den största effekten av moturval vore om givare lever kortare än genomsnittet medan mottagare lever längre än genomsnittet. Vi kan se baserat på dödligheten att det finns ett visst moturval när det kommer till mottagare men det motverkas i stor utsträckning av att även givare har en lägre dödlighet än genomsnittet. Det är även värt att notera att den standardiserade dödligheten ovan tar hänsyn till könsfördelningen inom varje grupp. Det innebär att vi inte ser effekten av att fler män är givare medan fler kvinnor är mottagare. Slutligen kan vi se att den slumpmässiga variationen betyder att även om vi med viss säkerhet kan säkerställa att dödligheten för dessa grupper är lägre än genomsnittet för hela befolkningen så har vi inte tillräckligt med data för att tillförlitligt uppskatta hur mycket lägre dödligheten är.

4.4. Minskingsmedel vid överföring av premiepensionsrätter

Som tidigare nämnts har premiepensionssystemet en mekanism för att minska risken för moturval vid överföring av pensionsrätter i form av minskningsmedel. Den nuvarande minskningen av 6 procent är beräknad baserat på andelen män och kvinnor som för över pensionsrätter och skillnaden i förväntad dödlighet mellan män och kvinnor. Det finns inte tillräckligt med data för att tillförlitligt uppskatta dödligheten baserat på erfarenhet endast för individer som fört över eller mottagit premiepensionsrätter. Det är däremot möjligt att anpassa ett dödlighetsandtagande baserat på olika grupper. Till exempel, kan dödlighet uppskattas separat för män och kvinnor eller gifta och ogifta individer.

För varje par där premiepensionsrätter har förts över har värdet bedömts enligt följande antaganden:

- En enda överföring har gjorts, där överföring skett under flera år har det totala beloppet använts och överföringsdatumet antas vara i mitten av överföringstiden.
- Det överförda beloppet växer mellan överföringsdatumet och pensionsåldern i linje med förskottsräntan och arvsvinster, där arvsvinster uppstår enligt det dödlighetsantagande som används för delningstalet.
- Både givare och mottagare påbörjar uttag till 100 procent utan efterlevandeskydd vid sin respektive riktålder och månadsbeloppet beräknas med de delningstal som gäller för varje kohort idag. Om de har uppnått riktålder vid överföringsdatumet antas uttag påbörjas omedelbart efter överföringsdatumet.
- Dödligheten för givare och mottagare följer de antaganden som idag används för att beräkna reserven inom den traditionella försäkringen, vilket representerar vår bästa uppskattning av framtida dödlighet för män respektive kvinnor i befolkningen.
- Nuvärdet av den framtida pensionen för givare respektive mottagare beräknas genom att varje framtida utbetalning multipliceras med sannolikheten att pensionären är vid liv och diskonteras sedan i linje med förskottsräntan.

Baserat på dessa antaganden resulterar en överföring från givaren till mottagaren ett ökat nuvärde av framtida utbetalningar för 30 041 par innan minskningsmedel dras av och en minskning av nuvärdet för 982 par. Eftersom de flesta givare är män och pensionsbelopp beräknas enligt könsneutrala antaganden är det förväntade nuvärdet av givarnas utbetalningar något lägre än värdet på deras premiepensionskonton, medan det förväntade nuvärdet för mottagare, som mestadels är kvinnor, är högre än det motsvarande kontovärdet.

Det genomsnittliga nuvärdet vid överföringsdatumet av mottagarnas framtida utbetalningar från överförda pensionsrätter uppskattas till 3,6 procent högre än det överförda beloppet (innan minskningsmedel) och 11,8 procent högre än nuvärdet av de framtida utbetalningarna som givaren skulle ha fått före överföringen. Dessa beräkningar tar hänsyn till skillnader i dödlighet mellan män och kvinnor och olika kohorter men är inte baserad på dödlighet specifik för grupperna som fört över eller mottagit överförda premiepensionsrätter. Det innebär att om avgiften för minskningsmedel beräknas för att motsvara det ökade värdet av överförda medel beror nivån på vilket värde som ska användas som utgångspunkt. Den nuvarande avgiften på 6 procent faller därför inom ett rimligt intervall baserat på våra antaganden.

De senaste tillfällena när avgiften för minskningsmedel beräknades använde Pensionsmyndigheten ålders- och könsfördelningen för överförda pensionsrätter från ett enskilt år där uppgifter fanns senast tillgängliga snarare än alla premiepensionsrätter som någonsin förts över. Dessutom justerades dödlighetsantagandet för både givare och mottagare för att ta

hänsyn till att dödlighet förväntas vara lägre bland gifta individer. Baserat på samma antaganden som ovan förutom att dödlighet för både givare och mottagare antas vara 20 procent lägre än ovan har vi repeterat beräkningen baserat endast på de 17 373 par där premiepensionsrätter fördes över under 2022. Detta resulterar i en beräknad avgift på cirka 10,9 procent. Det finns flera faktorer som bidrar till att denna avgift är högre än vid den senaste beräkningen:

- Underliggande data och antaganden skiljer sig mellan de olika beräkningarna.
- Avgiften på 10,9 procent antar att varje individ påbörjar sitt uttag vid respektive riktålder medan beräkningen där avgiften fastställdes till 6 procent använde 65 som pensionsålder.
- Beräkningen i denna rapport tar hänsyn till sannolikheten att avlida före pensionsålder medan den tidigare beräkningen endast tog hänsyn till skillnader i dödlighet efter uppnådd pensionsålder.
- I denna rapport har skillnaden i värde beräknats för varje enskilt par för att sedan beräkna ett genomsnitt medan den tidigare beräkningen baserades på ett genomsnittligt par.

Eftersom relativt få par väljer att föra över premiepensionsrätter blir konsekvenserna av moturval små för övriga pensionärer och pensionssparare. Våra beräkningar ovan uppskattar den totala värdeökningen från överförda pensionsrätter för mottagarna jämfört med värdet för givarna till cirka 200 miljoner kronor. Om våra beräkningar underskattar dödligheten bland mottagare är 50 procent lägre än förväntat skulle den totala värdeökningen vara cirka 600 miljoner kronor totalt sedan överföring av premiepensionsrätter infördes. Detta representerar mindre än 0,03 procent av den totala premiepensionsbehållningen vilket innebär att effekten för arvsvinster för övriga befolkningen är minimal. Om betydligt fler skulle föra över premiepensionsrätter skulle effekterna bli större men i nuläget är effekterna marginella.

Med tanke på hur liten effekt överförda premiepensionsrätter har för övriga sparare och systemet som helhet kan det ifrågasättas om det är rimligt att ta ut en avgift för den här typen av moturval medan andra typer av moturval såsom uttagsålder och efterlevandeskydd leder till större effekter utan någon avgift eller justering.

5. Diskussion och slutsats

Vår analys av dödlighet visar att det förekommer ett visst moturval inom alla områden vi har studerat. Däremot är både utsträckningen av moturval och effekten för det genomsnittliga värdet av pensionsutbetalningarna liten.

Tabellen nedan sammanfattar den beräknade effekten av de olika typerna av moturval inom premiepensionen som identifierats i rapporten och en ungefärlig uppskattning av vad det innebär i kronor under 2022. Effekten av överförda premiepensionsrätter visas före avdrag för minskningsmedel. Med effekter avses värdet av framtida minskade arvsvinster för hela kollektivet av pensionssparare och pensionärer. För individerna som gjort moturval ökar värdet på pensionen över hela utbetalningstiden med effekten. Detta innebär en motsvarande förlust för övriga kollektivet i form av lägre arvsvinster.

Effekterna kan jämföras med de totala arvsvinsterna på 6,7 miljarder kronor som fördelades 2022.

Tabell 6. Omfattning och effekt av moturval under 2022

Typ av moturval	Effekt per krona	Antal beslut 2022	Omfattning 2022 (miljoner kronor)	Effekt 2022 (miljoner kronor)
Sent uttag	1,8 %	18 980	7 932	143
Efterlevandeskydd	3,3 %	24 442	11 418	377
Överförda pensionsrätter	10,9 %	17 373	199	22

Vår analys visar att valet av efterlevandeskydd ger den största effekten för de arvsvinster som fördelas inom premiepensionen. Det beror på att beloppen som omfattas är relativt stora. Effekten per krona är störst bland överförda premiepensionsrätter men eftersom omfattningen är låg blir effekten på arvsvinsterna för övriga kollektivet mycket liten. Det kan därför anses motsägelsefullt att en avgift tas ut för att kompensera övriga kollektivet för detta moturval, men inte för andra typer av moturval som i praktiken har en större effekt för de totala arvsvinsterna.

Pensionsmyndigheten anser att valet av uttagsålder skiljer sig från valet av efterlevandeskydd eller överförda pensionsrätter dels för att effekten är relativt liten och för att valet av uttagsålder inte involverar någon överföring av kapital mellan individer. Därför anser vi att det är rimligt att uttagsålder hanteras annorlunda jämfört med andra urvalsrisker. Både efterlevandeskydd och överförda premiepensionsrätter innebär dock en direkt eller indirekt överföring av pensionskapital från en individ till en annan. I praktiken handlar det främst om en överföring från män till

kvinnor. Det gör att det är svårt att motivera varför övriga kollektivet kompenseras för ett moturval men inte den andra.

Enligt lag¹⁴ ska Pensionsmyndigheten ta ut en avgift för överföring av premiepensionsrätter och det är myndigheten som beräknar och beslutar storleken på avgiften. När det kommer till efterlevandeskydd ansvarar Pensionsmyndigheten för de försäkringstekniska grunder, inklusive dödlighetsantaganden, som används för att beräkna storleken för utbetalningarna. I nuläget beräknas månadsbeloppet med efterlevandeskydd enligt samma genomsnittliga dödlighetsantaganden som utbetalning utan efterlevandeskydd men med hänsyn till att utbetalningen fortsätter så länge minst en av de båda försäkrade är vid livet. Till följd av analysen i denna rapport planerar Pensionsmyndighetens aktuarier att under år 2025 se över de antaganden som används vid utbetalning med efterlevandeskydd. Om denna översyn kommer fram till att dödlighetsantagandet behöver uppdateras kan detta beslutas av Pensionsmyndigheten.

Utöver de effekter för premiepensionen som redovisas ovan kan sent uttag även påverka inkomstpensionen. Eftersom arvsvinster efter pensionsålder fördelas enligt en förutbestämd tabell och inte beroende på faktiska dödsfall får en lägre dödlighet inga direkta effekter för resten av kollektivet. Däremot kan moturval leda till ökade kostnader för systemet, vilket försvagar balansstället. Därmed kan lägre dödlighet än förväntat indirekt leda till lägre pensioner genom balansindex, men moturvalets effekt på balansindex är liten och därför bedömer vi denna risk som låg.

Sammanfattningsvis är möjligheterna till moturval inom den allmänna pensionen begränsade och även om moturval förekommer har detta en liten effekt på pensionssystemet.

¹⁴ Socialförsäkringsbalk (2010:110) 64 kap 44 §

Referenser

Demoskop undersökning *Pensionsmyndigheten – Jämställdhetsreformer, Pensionssparare*, 18 nov 2021, 1000 Webbintervjuer 25-65 år (ej pensionärer).

ISF – Inspektionen för socialförsäkringen, *Tidig och sen pensionering – En analys av pensionsålder, pensionsmotiv och förutsättningar för ett förlängt arbetsliv*. Rapport 2020:7.

SCB, *Gifta lever längre*. Statistiknyhet från SCB 2016-05-27
<http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningsframskrivningar/demografisk-analys/pong/statistiknyhet/demografisk-analys-livslangd-och-dodlighet-i-olika-sociala-grupper/>

SCB, *Livslängd och dödlighet i olika sociala grupper*. Demografisk rapport 2016:2

Pensionsmyndigheten, *Åtgärder för mer jämställda och jämlika pensioner*. Publicerad 2023-02-01

www.pensionsmyndigheten.se

